



STORTINGET

Innst. 460 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Prop. 110 S (2021–2022)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Kommuneproposisjonen 2023

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Regjeringens politikk for kommunesektoren

1.1.1 ET VELFUNGERENDE OG TILLITSSKAPENDE DEMOKRATI

Det vises i proposisjonen til at regjeringen gjennom en helhetlig politikk for kommunesektoren vil legge til rette for at kommuner og fylkeskommuner over hele landet skal være i stand til å tilby nødvendige og tilpassede velferdstjenester. Regjeringen vil legge til rette for at folk kan bo der de vil, gjennom å sikre gode grunnleggende tjenester i hele landet.

Kommunene har ansvar for mange av de viktigste velferdsoppgavene og bidrar derfor avgjørende til å redusere ulikhet og levekårsforskjeller både i by og land i hele Norge. Kommunesektoren spiller også en viktig rolle for å nå våre ambisiøse klimamål og motvirke sentraliseringen. Norge er organisert slik at vi opprettholder et sterkt lokalt folkestyre, bosetting over hele landet, rettferdig fordeling og høy tillit til institusjonene i samfunnet.

Det vises i proposisjonen til at rammefinansiering fortsatt skal være bærebjelken i finansieringen av kommunesektoren. Kommunenes inntektssystem skal brukes til å utjevne de økonomiske forskjellene mellom

kommunene, og det samlede finansieringssystemet skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre.

Gode fellesskapstjenester som er tilgjengelig for alle, skal redusere forskjeller og forebygge ensomhet. Bykommuner har en sentral rolle i dette arbeidet. Forskjeller i levekår mellom fattige byområder og resten av landet øker. Regjeringen vil ta tak i utfordringer knyttet til levekår, sosial mobilitet og barnefattigdom i byene.

Kommunene vil stå overfor ulike utfordringer i årene som kommer, og det er kommunene selv som er best i stand til å vurdere hvilke løsninger som trengs for å møte utfordringene i egen kommune. Et velfungerende kommunalt selvstyre skal gi rom for skreddersydde lokale løsninger, innovasjon og utvikling. Det forutsetter at kommunene sikres økonomiske ressurser og juridisk handlingsrom til å løse velferdsoppgavene lokalt.

Regjeringen mener eventuelle kommunesammenslåinger skal være basert på frivillighet, og i regjeringserklæringen framgår det at regjeringen vil oppløse tvangssammenslåtte fylkeskommuner og kommuner som sender søknad etter vedtak i henholdsvis fylkesting eller kommunestyre. Samtidig med denne proposisjonen legges det derfor fram en egen proposisjon om deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingsloven, som legger til rette for at nye fylkeskommuner og kommuner skal kunne tre i kraft fra 1. januar 2024.

Det pekes i proposisjonen på at det skal være tre folkevalgte nivåer i Norge. En eventuell grunnleggende endring av denne strukturen ved å fjerne fylkeskommunen vil også føre til en omfattende kommunesammenslåing og sentralisering. Kostnadene ved en slik omorganisering av Norge vil bli svært store, og dette er ikke gjennomført i andre land som det er naturlig å sammenlikne seg med.

Fylkeskommunen har ansvar for mange viktige tjenester for folk og lokalsamfunn. Regjeringen vil bidra til at vi har et velfungerende folkestyre på regionalt nivå.

Utviklingen av det lokale demokratiet skjer blant annet gjennom desentralisering av oppgaver, og regjeringen vil derfor vurdere å overføre enkelte oppgaver fra statsforvalterne til fylkeskommunene. Regjeringen ønsker å styrke fylkeskommunen som samfunnsutvikler.

1.1.2 KRIGEN I UKRAINA

Det vises i proposisjonen til at invasjonen av Ukraina har skapt den største humanitære katastrofen i Europa siden andre verdenskrig. Flere millioner ukrainere har flyktet fra landet, først og fremst kvinner og barn. Alle europeiske land bistår i denne situasjonen, også Norge. Norske kommuner er anmodet om å bosette 35 000 personer i 2022. Det er fortsatt usikkert hvor mange som vil komme, og regjeringen tar høyde for at antallet kan bli betydelig høyere.

Fordrevne fra Ukraina har fått midlertidig kollektiv beskyttelse i Norge. Tillatelsene er gitt for ett år, men kan fornyes dersom situasjonen i Ukraina vedvarer. Det må planlegges for at behovet for beskyttelse kan bli av en viss lengde. Regjeringens grunnleggende mål er å sikre at de fordrevne får et godt opphold i Norge, og raskt kan delta i det norske samfunnet. Kommunene spiller en viktig rolle i mottak og integrering av flyktingene fra Ukraina.

Kommunene er i utgangspunktet kompensert for kostnader ved mottak og bosetting gjennom ulike tilskudd, først og fremst vertskommunetilskuddet og integreringstilskuddet. Utgifter, hovedsakelig innenfor helse- og barnevernsområdet, kan likevel variere betydelig mellom vertskommuner. I forbindelse med behandlingen av Prop. 78 S (2021–2022), hvor det ble lagt fram forslag om økte bevilgninger i statsbudsjettet for 2022 som følge av krigen i Ukraina, ble det vedtatt å øke skjønns-tilskuddet med 170 mill. kroner for å fordele til vertskommuner som har vesentlige utgifter til ukrainske flyktinger i mottaksfasen som ikke blir dekket av vertskommunetilskuddet. Det er innført et nytt, øremerket tilskudd som gir kommunene økonomisk trygghet når bosettingskapasiteten økes.

I Prop. 107 L (2021–2022) Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina foreslår regjeringen en rekke lovendringer som gir kommunene økt fleksibilitet, og bidrar til økonomisk og juridisk handlingsrom til å håndtere rask bosetting av mange.

1.1.3 KOMMUNEØKONOMI

Det vises i proposisjonen til at kommunesektoren de siste to årene har stått i første linje under pandemien. Til tross for at vi har to tøffe år bak oss, viser resultatene

at kommunene samlet sett har god kontroll på økonomien. Det økonomiske fundamentet er svært godt ved inngangen til 2022, blant annet som følge av en ekstraordinært høy skatteinntang på slutten av 2021. Foreløpige tall viser at netto driftsresultat for 2021 blir 4,7 pst. for sektoren samlet. Dette er en god del høyere enn anbefalingen fra Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) på 2 pst. Netto driftsresultat anslås til 4,3 pst. for kommunene og 7,4 pst. for fylkeskommunene. Det er også store variasjoner mellom kommunene. Om lag 12 pst. av kommunene hadde et negativt netto driftsresultat i 2021, og 27 pst. av kommunene hadde et netto driftsresultat under TBUs anbefaling for kommunene samlet på 1 3/4 pst.

Som følge av gode resultater, har kommunesektoren bygd opp solide disposisjonsfond, og det er få kommuner i ROBEK. Ved inngangen til 2022 utgjorde sektorens disposisjonsfond 13,7 pst. av driftsinntektene. Dette er en økning fra 11,9 pst. ved inngangen til 2021. 17 kommuner var registrert i ROBEK ved inngangen til mai 2022. På bakgrunn av de ureviderte regnskapstallene for 2021 i KOSTRA, anslås det at antallet ROBEK-kommuner reduseres noe gjennom 2022.

Regjeringen har lagt opp til at kommunesektoren kompenseres samlet for de direkte virkningene av pandemien. På bakgrunn av tall fra arbeidsgruppen som har kartlagt de økonomiske konsekvensene av koronautbruddet for kommunesektoren, anslås det at sektoren samlet sett ble kompensert med 2 mrd. kroner utover de beregnede virkningene av pandemien i 2020. Arbeidsgruppen som ser på kommunesektorens kostnader i forbindelse med pandemien, har levert sin sluttrapport om kostnadene i 2021.

Merutgifter og inntektsbortfall i 2021 anslås til om lag 16,1 mrd. kroner, fordelt med 12 mrd. kroner på kommunene og 4,1 mrd. kroner på fylkeskommunene. Det er bevilget om lag 15,8 mrd. kroner i kompensasjon for merutgifter og mindreinntekter for 2021. Når disse årene ses under ett, er dermed kommunesektoren samlet sett kompensert utover de beregnede virkningene av pandemien i 2020 og 2021.

Arbeidsgruppen skal levere en siste rapport innen 1. september 2022. Denne vil omhandle første halvår 2022. Det er bevilget om lag 0,6 mrd. kroner for å kompensere kommunene for utgifter til vaksinasjon i 2022. Regjeringen vil i forbindelse med nysalderingen av 2022-budsjettet vurdere kompensasjonen for 2022.

For at kommunesektoren skal kunne forvalte sitt samfunnsoppdrag på en god måte, er det viktig at det økonomiske handlingsrommet er godt. Regjeringen legger opp til en realvekst i sektorens frie inntekter på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kroner i 2023. Veksten skal blant annet dekke merutgifter som følge av anslåtte økte demografiutgifter og pensjonskostnader på om lag 1,4 mrd. kroner.

I statsbudsjettet for 2023 vil tilleggskompensasjonen for kommuner med færre enn 3 200 innbyggere, som har høye utgifter til ressurskrevende tjenester (kapittel 575, post 61), foreslås økt med 25 mill. kroner til 80 mill. kroner. Dette finansieres med et trekk i innbyggertilskuddet.

Regjeringen sørger med dette for et opplegg for 2023 som gir handlingsrom for en videre styrking av det kommunale tjenestetilbudet.

1.1.4 LANGSIKTIGE UTFORDRINGER

Det vises i proposisjonen til at kommunesektoren står overfor langsiktige utfordringer som den må være rustet til å håndtere. Blant annet er kommunenes kostnader som følge av endringer i befolkningssammensetningen ventet å øke. Kostnadsveksten skyldes hovedsakelig at andelen eldre i befolkningen øker, og derav økte utgifter innenfor helse- og omsorgstjenesten og pensjonsutbetalingene. Arbeidskraftsbehovet vil bli større, samtidig som andelen innbyggere i yrkesaktiv alder går ned. Disse utviklingstrekkene vil bidra til et redusert handlingsrom i statsbudsjettene framover, noe som også vil kunne få betydning for kommunerammene.

Innbyggerne har store forventninger til kvaliteten på tjenestetilbudet de mottar fra kommuner og fylkeskommuner, og forventningene vil trolig øke i tiden som kommer.

Kommunesektoren må også være rustet i møte med overgangen til et lav- og nullutslippssamfunn, og til å takle varslede klimaendringer og konsekvensene av dette. Kommunene er viktige medspillere i utviklingen av nye arbeidsplasser og økt eksport basert på våre felles naturressurser. I Hurdalsplattformen står det at regjeringen vil:

«Sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for utbygging, får mer igjen for det og sikres en rettmessig del av verdiskapingen, herunder gjennom endret skattlegging av vindkraft.»

Det grønne skiftet vil kreve omfattende arealbruk både til fornybar energi og nye grønne næringer. En viktig premisse for gjennomføringen av det grønne skiftet vil nettopp være at de lokalsamfunn som avstår verdifulle arealer til slike formål, sikres sin rettmessige andel av verdiskapningen.

Pandemien har satt spor, og det er grunn til å tro at det er et oppdemmet behov for tjenester innenfor barnevern, rusomsorg og psykisk helsevern.

I Norge har vi en kommunesektor som hele tiden tenker og må tenke nytt i sin organisering og tjenesteproduksjon. Med det utfordringsbildet kommunesektoren står overfor i årene som kommer, blir det enda viktigere å ha søkelyset på innovasjon og nytenkning.

Utfordringene vil slå ulikt ut i kommunene. Demografiutvalget pekte blant annet på at det over tid har vist

seg vanskelig å rekruttere personell med høyere utdanning til distriktene, og at for distriktskommuner er det særlig kombinasjonen av vekst i antall eldre og nedgang i personer i arbeidsfør alder som kan skape utfordringer. Med kraftig aldring også i resten av landet kan dette føre til at de mest sårbare distriktskommunene vil få vanskeligheter med å rekruttere nok personell til å kunne tilby likeverdige helse- og omsorgstjenester som møter innbyggernes behov.

Distriktsnæringsutvalget pekte på at arbeidsplassutviklingen i næringslivet i distriktskommunene bare forklarer en liten del av den svake befolkningsutviklingen. Det betyr, ifølge utvalget, at en distriktspolitikk som bare er innrettet mot næringslivet, bare vil ha en begrenset effekt på et synkende folketall med påfølgende aldring i befolkningen i distriktskommunene. En vellykket distriktspolitikk må, ifølge dette utvalget, også medvirke til en mer balansert utvikling i antall arbeidsplasser i offentlig sektor mellom sentrum og periferi, og i tillegg ha effektive tiltak som gjør det mer attraktivt å flytte til eller bli boende i distriktene. Utvalget skriver:

«Sysselsettingsutviklingen i offentlig sektor har dermed bidratt til sentraliseringen. Dette gjelder særlig for statlige arbeidsplasser.»

Sentralisering av statlig virksomhet og arbeidsplasser påvirker bosetting og dermed kommuneøkonomi.

1.1.5 Å SKAPE MER VELFERD

Det vises i proposisjonen til at regjeringen vil legge til rette for at kommunesektoren kan løse sitt viktige samfunnsoppdrag, ved å sørge for at kommunene har gode rammebetingelser til å opprettholde nivået på tjenestene, og til å videreutvikle tjenestene og organisasjonen.

I statsbudsjettet for 2023 foreslår regjeringen en realvekst i de frie inntektene på mellom 1,7 og 2,1 mrd. kroner. Dette gjør at kommunesektoren også neste år vil ha et handlingsrom til å forbedre tjenestetilbudet.

Det gjennomføres allerede et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid i kommunesektoren for å frigjøre ressurser, slik at kommunene skal kunne gi innbyggerne flere og bedre tjenester. Gjennom effektivisering kan det kommunale tjenestetilbudet styrkes utover det som følger av inntektsveksten.

Kommunenes tjenestetilbud til innbyggerne er i hovedsak godt over hele landet, selv om det er variasjoner mellom kommunene. Det er likevel rom for en mer effektiv ressursbruk i kommunesektoren. Sammenlikninger mellom kommunene avdekker forskjeller i tjenestetilbud og effektivitet, også om man sammenlikner kommuner med omtrent like mange innbyggere. Gjennom et systematisk arbeid med kvalitetsforbedring og effektivisering, kan tjenestetilbudet i kommu-

nene forbedres og ressurser frigjøres, slik at innbyggerne får flere tjenester og tjenester med høyere kvalitet. Kommunene kan også oppnå styrket tjenesteproduksjon gjennom interkommunalt samarbeid.

I Hurdalsplattformen står det at regjeringen vil at kommunenes inntektssystem skal brukes til å utjevne de økonomiske forskjellene mellom kommunene, og inntektssystemet til kommunene skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre. En jevn fordeling av inntekter over hele landet, gjennom inntektssystemet, er viktig for at alle kommuner skal være i stand til å løse samfunnsoppdraget. Et offentlig utvalg som ble nedsatt i mai 2020, foretar nå en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet. Utvalget skal levere sin utredning i løpet av august 2022, og det legges opp til at utvalgets NOU sendes på høring høsten 2022. Regjeringen tar sikte på å legge fram forslag til nytt inntektssystem for kommunene i kommuneproposisjonen for 2024, våren 2023.

I Hurdalsplattformen står det videre at regjeringen vil fjerne de delene i inntektssystemet som straffer kommuner som ikke slår seg sammen. Regjeringen tar stilling til basistilskuddet i forbindelse med et samlet forslag på grunnlag av inntektssystemutvalgets utredning og Hurdalsplattformen når kommuneproposisjonen for 2024 skal utarbeides.

I mars 2022 satte departementet ned et ekspertutvalg som skal gjennomgå inntektssystemet for fylkeskommunene. Inntektssystemet må revideres for å sikre at det fortsatt er treffsikkert ved endringer i fylkesinndelingen, og at det sikrer at alle fylkeskommuner settes i stand til å gi et likeverdig tjenestetilbud. Utvalget skal levere sin rapport med forslag til endringer innen 1. desember 2022. Rapporten vil bli sendt på høring, og det planlegges for at regjeringen legger fram forslag til nytt inntektssystem for fylkeskommunene i kommuneproposisjonen for 2024, våren 2023.

Digitalisering og bruk av ny teknologi er en forutsetning for å lykkes med å fornye offentlig sektor, og digitalisering er også et viktig virkemiddel for innovasjon. I Hurdalsplattformen står det at regjeringen vil gjennomføre et taktskifte i digitaliseringen av offentlig sektor. For å lykkes med denne ambisjonen, må det legges til rette for et godt samarbeid om å utvikle sammenhengende digitale tjenester mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter.

Kommunene skal selv ta styringen i fornyelsen av kommunal sektor. De beste resultatene får vi når vi gir kommunene stor lokal frihet, blant annet gjennom mindre statlig detaljstyring.

Regjeringen vil at kommunene selv skal ha demokratisk kontroll og styring over velferdstjenestene. Den vil derfor redusere omfanget av kommersielle aktører i velferden. Alle innbyggere skal ha tilgang til tilpassede velferdstjenester av god kvalitet gjennom det offentlige,

med minst mulig bruk av kommersielle aktører. Regjeringen vil oppnevne et utvalg for å utrede og vurdere alternative løsninger til kommersiell drift for den delen av de skattefinansierte velferdstjenester som ytes av private kommersielle aktører.

Bredbånd til alle er et viktig politisk mål for regjeringen. I regjeringserklæringen står det at alle husstander der det bor fastboende, skal ha tilgang til høyhastighetsbredbånd innen 2025. Bredbånd- og mobilutbygging i områder der det ikke er kommersielt lønnsomt, har gitt behov for økonomiske bidrag fra kommunene. Demografiutvalget har pekt på at det er rimelig å anta at kommuner som følge av mangel på velfungerende markeder må ta et ansvar for flere oppgaver i distriktene. For mange distriktskommuner med begrenset økonomisk handlingsrom er dette en utfordring. De samfunnsøkonomiske gevinstene av denne typen investeringer kan være betydelige, og tilgangen til teknologien er avgjørende for å sikre bosetting, velferdstjenester og næringsutvikling over hele landet. I områder hvor markedet ikke strekker til, vil staten bidra med målrettede tiltak. Staten har tre økonomiske ordninger for økt tilgang til internett: Tilskuddsordningen, som forvaltes av fylkeskommunene, og som har et budsjett på 305 mill. kroner i 2022; forpliktelsen til utbygging av høyhastighets fast, trådløst bredbånd for inntil 560 mill. kroner etter 5G-auksjonen høsten 2021; og innkjøpsordningen for husstander og virksomheter som helt mangler et grunnleggende tilbud, med et budsjett på 10 mill. kroner i 2022.

Fylkeskommuner og kommuner er avgjørende for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling, og det er inngått en samarbeidsavtale mellom KS og regjeringen om bærekraft og innovasjon. Gjennom avtalen skal partene i fellesskap blant annet utvikle en forståelse av hva bærekraftsmålene betyr for kommunesektoren, og hvordan de kan operasjonaliseres.

Bærekraftsmålene bør i størst mulig grad være en integrert del av de ordinære planleggings- og prioriteringsprosessene i kommuner og fylkeskommuner. En undersøkelse fra Nordlandsforskning viser at mange kommuner bruker bærekraftsmålene i sin planlegging. For at det skal bli enklere for kommunene å ta i bruk bærekraftsmålene, har Kommunal- og distriktsdepartementet utarbeidet en temaside om integrering av bærekraftsmålene i kommunal planlegging.

I møte med nye utfordringer må offentlig sektor være utviklingsorientert. Regjeringen ønsker i den forbindelse et forsterket partssamarbeid som sikrer et godt tjenestetilbud framover. Regjeringen har satt i gang en tillitsreform i offentlig sektor, der partene i arbeidslivet og kommunesektoren er sentrale, og ønsker større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter, og mer faglig frihet for førstelinjen. Målet er at reformen på lengre sikt skal gi økt kvalitet på velferdstjenestene.

I tillitsreformen kan det også være aktuelt å innføre forsøk med fritak fra lover og regler. Det kan være interessant å hente inspirasjon fra Danmark, hvor Folketinget i 2021 vedtok egne forsøkslover innen eldreomsorg, grunnskole og barnehage. Med grunnlag i disse lovene har den danske regjeringen inngått «velferdsavtaler» med sju utvalgte kommuner, som får fritak fra det meste av lovgivning innen et av disse områdene. Forsøk i Norge må tilpasses norske forhold og norsk lovgivning.

1.1.6 LEVENDE LOKALDEMOKRATI

Det pekes i proposisjonen på at Norge er et stort land med geografiske variasjoner og forskjeller i samfunns- og næringsliv. Norge har et velutviklet nasjonalt, regionalt og lokalt folkestyre og et samfunn med høy tillit og relativt små forskjeller. Demokratiseringen av landet med Grunnloven fra 1814 og formannskapslovene fra 1837, parlamentarismen i 1884, utvidelsen av stemmeretten og nasjonal selvstendighet i 1905, er også historien om hvordan dette samfunnet ble skapt. Det er en bærende ide i vårt samfunn at innbyggerne, folket, skal kunne påvirke utviklingen i samfunnet, nasjonalt, regionalt og lokalt. Det lokale folkestyret, både i kommuner og fylkeskommuner, gir innbyggerne stor innflytelse på utviklingen av sine lokalsamfunn og sin framtid. Motivasjonen for å delta i lokalpolitikken og i det lokale organisasjonslivet er en gjensidig avhengighet og solidaritet i samfunnet. De lokale folkevalgte har dessuten en kunnskap om de lokale forholdene som gjør det mulig å tilpasse politikken til innbyggernes ønsker og lokalsamfunnets forutsetninger. Dette fører til en variasjon som er verdifull og som avspeiler ulike preferanser i befolkningen. Det er ikke, og det bør heller ikke være, et mål at alle lokalsamfunn, alle kommuner og alle fylkeskommuner skal treffe de samme valgene og tilpasse seg på samme måte. Variasjon og mangfold er et selvstendig mål.

Regjeringen ønsker et sterkt lokaldemokrati, med rom for lokalt tilpassede løsninger, der innbyggere har flere ulike kanaler for å delta og engasjere seg i lokaldemokratiske prosesser og gi uttrykk for sine meninger. Et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret, og i Norge har vi høy tillit både mellom hverandre og til politiske aktører og institusjoner, men tillit er ingen selvfølge. Trusler mot demokratiet, som for eksempel ytre påvirkning av valg, spredning av desinformasjon gjennom sosiale media og internett og hatytringer og trusler mot politikere, kan bidra til å svekke tilliten til myndigheter og oppslutning om valg.

Ved Universitetet i Oslo utvikles det nå, på oppdrag fra departementet, en tilstandsanalyse av det norske demokratiet. Denne skal gi verdifull og nyttig kunnskap for å identifisere styrker, utfordringer og forbedringspotensialer i hele vårt demokrati. Tilstandsanalysen vil gi

grunnlag for å sette inn målrettede tiltak for å bidra til at alle sider ved demokratiet vårt fungerer på en best mulig måte, på alle nivå; nasjonalt, regionalt og lokalt – med høy grad av tillit og oppslutning.

Regjeringen har i tillegg tatt initiativ til et lokaldemokratiprojekt, der deltakerkommunene skal prøve ut og utvikle ulike kanaler for deltakelse. Målet er økt mulighet for innbyggermedvirkning også mellom valg. Departementet legger til rette for erfaringsutveksling og læring mellom kommunene, og at kommuner med ulike forutsetninger blir inspirert til å legge til rette for demokratisk deltakelse fra innbyggerne.

1.2 Det økonomiske opplegget for kommuner og fylkeskommuner i 2022 og 2023

I proposisjonens punkt 2 gis en omtale av det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2022 og 2023.

I punkt 2.1 gis en omtale av koronapandemien og økonomiske konsekvenser for kommunesektoren. Under dette punktet omtales også oppfølgingen av anmodningsvedtak nr. 167, 16. desember 2021 om arbeidsgruppen som kartlegger kommunesektorens merutgifter og inntektsbortfall som følge av koronapandemien til hele 2022.

I punkt 2.2 gis en omtale av kommuneøkonomien i 2022, herunder håndtering av ekstraordinære skatteinntekter.

I punkt 2.3 gis en omtale av Statsbudsjettet 2022 og om forslag til endringer i rammetilskuddet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2022, jf. Prop. 115 S (2021–2022). Det gjelder følgende forslag til endringer:

- Beredskap for testing i kommunene
- Rhesusimmunisering i svangerskapskontroll
- Kompensasjon til kommunesektoren for kostnader til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger
- Forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger – overføring til Helsedirektoratet
- Gratis ferje på trafikksvake samband

I punkt 2.4 gis en omtale av det økonomiske opplegget for kommunesektoren i 2023, blant annet at regjeringen legger opp til en realvekst i frie inntekter på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kroner i 2023. Regjeringen legger opp til at kommunene får 2/3 av den samlede veksten i frie inntekter og fylkeskommunene 1/3 av veksten. Det gis videre en omtale av pensjonskostnadene og av ressurskrevende tjenester og styrking av tilleggskompenasjonen.

Det vises til proposisjonens punkt 2 for nærmere omtale.

1.3 Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

I proposisjonens punkt 3 omtales ulike tema innenfor inntektssystemet for kommunene og fylkeskommunene. Når det gjelder kommunene, presenteres det en tidsplan for helhetlig gjennomgang av inntektssystemet (punkt 3.1), samt virkningen i inntektssystemet ved endringer i kommunestrukturen (punkt 3.2). Når det gjelder fylkeskommunene foreslås, det en justering i tannhelsenøkkelen (punkt 3.3), det presenteres en fordeling av midler til gratis ferje på trafikksvake samband (punkt 3.4), det presenteres ett nytt ferjeavløsningsprosjekt som får ferjeavløsningsmidler fra og med 2023 (punkt 3.5), og det orienteres om at det er nedsatt et ekspertutvalg som skal gå igjennom inntektssystemet for fylkeskommunene (punkt 3.6). Til slutt omtales hvilken årgang av regnskapstall fra (fylkes-)kommuneregnskapene som skal benyttes i utgiftsutjevningen i 2023 (punkt 3.7).

Det vises til proposisjonens punkt 3 for nærmere omtale.

1.4 Skjønnsstilskuddet i 2023

Kommunal- og distriktsdepartementet fordeler årlig en del av rammetilskuddet til kommuner og fylkeskommuner etter skjønn. Formålet med skjønnsstilskuddet er å kompensere kommuner og fylkeskommuner for lokale forhold som ikke fanges opp i den faste delen av inntektssystemet, og å bidra til fornying og utvikling. Departementet fastsetter fylkesrammer for skjønnsstilskuddet til kommunene. Statsforvalteren fordeler fylkesrammen til kommunene i forbindelse med utarbeidelsen av statsbudsjettet, etter retningslinjer gitt av departementet. Fylkeskommunene får skjønnsmidlene tildelt direkte fra departementet.

Departementet foreslår i proposisjonen at den samlede skjønnsrammen i 2023 blir satt til 1 332 mill. kroner, jf. forslag til vedtak. Av denne rammen fordeles 950 mill. kroner til kommunene og 382 mill. kroner til fylkeskommunene.

Det vises til proposisjonens punkt 4 for nærmere omtale.

1.5 En nyskapende og bærekraftig kommunesektor

I proposisjonens punkt 5 gis en omtale av en nyskapende og bærekraftig kommunesektor.

I punkt 5.1 omtales innovasjon, herunder:

- Samarbeidsavtale med KS om innovasjon og bærekraftsagendaen
- Statsforvalterens skjønnsmidler
- Forsøk i offentlig sektor
- Tillitsreformen

I punkt 5.2 omtales digitalisering, herunder:

- Bredbånd
- Oppfølging av digitaliseringsstrategien
- Samarbeidsavtale og konsultasjonsmøte om digitalisering
- Prinsipper for samordning med og involvering av kommunal sektor
- Digital hele livet – økt digital deltakelse og kompetanse
- Fulldigital byggesaksprosess
- Brukervennlige løsninger i Husbanken
- Nasjonal detaljert høydemodell
- Ny informasjonsmodell for bygningsdelen i matrikkel
- Geolett

I punkt 5.3 gis en omtale av kommunesektoren og bærekraftsagendaen, herunder om:

- Verdens felles plan for bærekraftig utvikling
- Bærekraftsmålene i norsk sammenheng
- Kommuner og fylkeskommuner er nøkkelaktører
- Samarbeidsavtale med KS

Det vises i proposisjonen til at fylkeskommuner og kommuner arbeider ut fra bærekraftsmålene. Det pekes på nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging, at kommuner og fylkeskommuner bruker bærekraftsmålene i planleggingen og på kompetanseutvikling og formidling av erfaringer.

I punkt 5.4 gis en omtale av effektivitet i kommunale tjenester. Det pekes på at analyse fra Senter for økonomisk forskning indikerer et potensial for effektivitetsgevinster og det gis en omtale av kommunevise resultater fra effektivitetsanalysen på kommunedata.no, videre at effektivitetsanalysene bør suppleres med flere kilder.

I punkt 5.5 gis en omtale av Felles nasjonal tilsynskalendar.

I punkt 5.6 gis en omtale av rammer for lokale initiativ om grenseendringer.

Det vises til proposisjonens punkt 5 for nærmere omtale.

1.6 Et velfungerende og tillitsskape demokrati

Det pekes i proposisjonen på at et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret, og en forutsetning for tillit og legitimitet også til det nasjonale folkestyret. Regjeringen ønsker et sterkt lokaldemokrati som gir rom for skreddersydde løsninger for det enkelte lokalsamfunn.

Regjeringen vil bidra til tillit og deltakelse ved at innbyggere kan trekkes inn i lokaldemokratiske prosesser, og gi uttrykk for sine meninger.

Det vises i proposisjonen til NOU 2020:6 Frie og hemmelige valg – Ny valglov, 27. mai 2020, som ble

sendt på en bred offentlig høring med frist 31. desember 2020. På bakgrunn av forslag fra utvalget og innspill i høringen arbeider departementet med å utarbeide forslag til ny valglov. Den nye valgloven vil tidligst kunne gjelde fra stortingsvalget i 2025.

I proposisjonens punkt 6 omtales blant annet stortings- og sametingsvalget 2021, og status for lokalvalg gjennomgås grundig med utgangspunkt i lokalvalgundersøkelsen 2019. Aktuelle prosjekter regjeringen har iverksatt for å styrke kunnskap om og videreutvikle demokratiet lokalt og nasjonalt, omtales også.

Det vises til proposisjonens punkt 6 for nærmere omtale.

1.7 Oppgavefordeling og regelverk

I proposisjonens punkt 7 gis en omtale av oppgavefordeling og regelverk under ulike departementer.

ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

- Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina
- Forslag om å lovfeste at det ved vurdering av søknad om økonomisk sosialhjelp, ikke skal tas hensyn til barnetrygd
- Om arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp

BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

- Ny barnevernslov
- Avvikling av forsøk med ny ansvarsdeling i barnevernet
- Barnevernsreformen – kompensasjon til kommunene
- Barnevernsreformen – overføring av PMTO fra Bufetat til kommunene
- Kompetansekrav i det kommunale barnevernet

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

- Pålegg om betaling for forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger
- Felles kommunal journal
- Ny og bærekraftig politikk for eldre – Bo trygt hjemme-reformen
- Opptappingsplan for psykisk helse
- Nasjonal helse- og samhandlingsplan
- Rådgivende enheter for russaker
- Forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet
- Nasjonalt velferdsteknologiprogram

KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET

- Lokal luftkvalitet – nye grenseverdier i forurensningsforskriften

KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENTET

- Midlertidige unntak fra kommuneloven for å begrense spredning av covid-19
- ESA-saken om skatt og garanti
- Høringsnotat om endringer i lov om interkommunale selskaper (IKS-loven)
- Boligsosial lov
- Eksisterende bygg
- Overvann
- Områdemodell og utbyggingsavtaler
- Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging

KUNNSKAPSDPARTEMENTET

- Praksis i helse- og sosialfagutdanningene
- Ny opplæringslov
- Økonomisk tilsyn med private barnehager
- Finansieringssystemet for private barnehager
- Resultatbasert finansiering av grunnopplæringen

NÆRINGS- OG FISKERIDPARTEMENTET

- Gjeninnføring av statlig ansvar for fiskerihavner

SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

- Tunnelsikkerhetsforskriften for fylkesvegnettet og kommunalt vegnett i Oslo kommune
- Nasjonale føringer for riks- og fylkesveier
- Forskrift om vegdata og trafikkinformasjon
- Høring om nye krav til drosjeløyvehavere.

Det vises til proposisjonens punkt 7 for nærmere omtale.

1.8 Utviklingen i kommuneøkonomien

I proposisjonens punkt 8 gis en omtale av utviklingen i kommuneøkonomien. Det vises blant annet til at også i 2021 preget korona kommuneøkonomien. Pandemien medførte økte utgifter til renhold, smittevern, testing og sporing m.m. og reduserte inntekter innen blant annet kollektivtransport. Samlet anslås de økonomiske konsekvensene av pandemien til om lag 16 mrd. kroner i 2021. Kommunesektoren fikk ekstra overføringer gjennom året, og med tilleggsbevilgningene som er foreslått i revidert nasjonalbudsjett 2022, ble sektoren samlet sett kompensert for de økonomiske konsekvensene som virusutbruddet ga i 2021.

Samtidig hentet norsk økonomi seg inn igjen i 2021 etter nedgangen i 2020. Veksten i norsk økonomi bidro til at kommunesektoren fikk betydelig høyere skatteinntekter i 2021 enn ventet. Dette ble bare delvis motvirket av en høyere prisvekst på varer og tjenester, drevet av et stramt arbeidsmarked, flaskehalser og uro i

blant annet energimarkedet. Ved inngangen til 2022 var den økonomiske situasjonen i sektoren god. Driftsresultatet i 2021 var godt over Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomis (TBU) anbefaling for hva det bør ligge på over tid, drevet av en kraftig merskattevekst mot slutten av året. Etter flere år med gode driftsresultater har sektoren også bygd seg opp solide disposisjonsfond, og det er få kommuner i Register om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK).

I punkt 8.1.1 omtales bruken av engangstilskudd til kommunalt vedlikehold som ble vedtatt som et øremerket tilskudd ved behandlingen av revidert nasjonalbudsjett 2020.

I punkt 8.2 omtales inntekts- og utgiftsutvikling. For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (i faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (i faste priser) veies sammen.

I punkt 8.3 omtales økonomisk balanse, herunder om netto driftsresultat og disposisjonsfond, om ROBEK (Register om betinget godkjenning og kontroll) og om nettofinansinvesteringer.

I punkt 8.4 omtales gjeld, blant annet om utviklingen av gjeld i kommunesektoren, om variasjon mellom kommunene og om kortsiktig gjeld.

Det vises til proposisjonens punkt 8 for nærmere omtale.

1.9 Kommunenes og fylkeskommunenes inntektsnivå

I proposisjonens punkt 9 omtales kommunenes og fylkeskommunenes inntektsnivå. Det presenteres forskjeller i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehov.

I punkt 9.1 omtales begrepet frie inntekter og i punkt 9.2 begrepet frie inntekter korrigert for variasjoner i utgiftsbehov, i punkt 9.3 omtales forskjeller i inntektsnivå, i punkt 9.4 omtales korrigerte frie inntekter for fylkeskommunene og i punkt 9.5 omtales betydningen av utjevning av skatteinntektene.

Det vises til proposisjonens punkt 9 for nærmere omtale.

1.10 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

I proposisjonens punkt 10 redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene. Omtalen tar i første rekke for seg utviklingen fra 2014 til 2021, og da særlig utviklingen i løpet av 2021.

I punkt 10.1 gis en omtale av barnehage, i punkt 10.2 grunnskole, i punkt 10.3 videregående opplæring, i punkt 10.4 barnevern og i punkt 10.5 helse og omsorg.

Det vises til proposisjonens punkt 10 for nærmere omtale.

2. Komiteens merknader

2.1 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Kari Mette Prestrud, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, fra Rødt, Tobias Drevland Lund, og fra Venstre, André N. Skjelstad, viser til Prop. 110 S (2021–2022) og til at komiteen gjennomførte høring i saken 19. mai 2022.

Komiteen har merket seg fleksibiliteten og handlekraften ansatte i norske kommuner har utvist i håndteringen av koronasituasjonen de to siste årene, og er imponert over hvordan de norske kommunene har håndtert utfordringene som covid-19-pandemien har medført. Komiteen har videre merket seg den unike innsatsen norske kommuner og fylkeskommuner har gjort i håndteringen av konsekvensene av Russlands angrepskrig i Ukraina. Kommunesektoren har på kort varsel klargjort et stort mottaksapparat og vist en imponerende vilje til å bidra for å hjelpe medmennesker som er drevet på flukt av krigen i Ukraina.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at kommuneøkonomien ved utgangen av 2021 var god, med et netto driftsresultat på 4,7 pst., noe som er betydelig høyere enn TBUs anbefaling på 2 pst.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at dette i stor grad var et resultat av en ekstra høy merskattevekst på slutten av året, blant annet som følge av tilpasninger til økningen i utbytteskatt. Store deler av merskatteveksten på slutten av året er engangsinntekter for kommunesektoren.

Ved behandlingen av saldert budsjett for 2022 fikk kommunesektoren en vekst på 4,7 mrd. kroner i varige

frie inntekter. Dette var en økning på 2,7 mrd. kroner i forhold til regjeringen Solbergs forslag.

Skatteanslaget for kommunesektoren i 2022 er nå oppjustert.

Dette flertallet merker seg at etter behandlingen av saldert budsjett for 2022 er kommunesektorens frie inntekter reelt økt med 4,1 mrd. kroner. Av dette er 1,6 mrd. kroner varige inntektsøkninger for kommunesektoren. 2,5 mrd. kroner er engangsinntekter. Samlet øker da de varige frie inntektene i kommunesektoren med 6,3 mrd. kroner i 2022.

Flertallet, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at regjeringen i Prop. 110 S (2021–2022) Kommuneproposisjonen 2023 legger opp til en realvekst i frie inntekter for kommunesektoren på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kroner i 2023. Flertallet viser til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), som har foretatt beregninger som viser at kommunesektoren i 2023 kan få merutgifter knyttet til tjenester som finansieres av frie inntekter, på om lag 1,4 mrd. kroner.

Komiteen viser til at bærekraftig kommuneøkonomi krever gode rammevilkår, ikke bare i form av akseptabel vekst i frie inntekter, men også i form av mulighet for tilpasninger ut fra lokale forhold.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, har en grunnleggende holdning om å ville bygge samfunnet nedenfra, og vil derfor spre makt, folk, arbeidsplasser, kapital og kompetanse i hele landet. Målet er at alle skal ha mulighet til å bosette seg der de ønsker. Utviklingen av kommunesektoren er viktig for å nå målene om å opprettholde spredt bosetting og et variert næringsliv i hele landet.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, ser verdien av det lokale folkestyret, både i kommuner og fylkeskommuner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre ser verdien av det lokale folkestyret i kommuner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret.

Flertallet mener det lokale selvstyret og folkestyret må styrkes slik at flere får ta del i utviklingen av sine lokalsamfunn og sin framtid. Videre skaper det lokale selvstyret en variasjon som er verdifull og som avspeiler ulike preferanser i befolkningen. Det er ikke, og det bør heller ikke være, et mål at alle lokalsamfunn, alle kommuner og alle fylkeskommuner skal treffe de samme valgene og tilpasse seg på samme måte. Flertallet mener variasjon og mangfold i Kommune-Norge er et selvstendig mål.

Komiteen viser til at skjønnstilskuddet er et virkemiddel for å fange opp elementer som ikke inntektsystemet fanger opp.

Komiteen viser til at de kommunale og fylkeskommunale skattørene for 2023 på vanlig måte fastsettes ved behandlingen av statsbudsjettet for 2023, og at regjeringen legger opp til at skattøren fastsettes på grunnlag av målsettingene om at skatteinntektene skal utgjøre om lag 40 pst. av kommunenes samlede inntekter.

Komiteen understreker at kommunesektoren står overfor langsiktige utfordringer som den må være rustet til å håndtere. Blant annet er kommunenes kostnader som følge av endringer i befolkningssammensetningen ventet å øke. Kostnadsveksten skyldes hovedsakelig at andelen eldre i befolkningen øker, og derav økte utgifter innenfor helse- og omsorgstjenesten og pensjonsutbetalingene. Arbeidskraftsbehovet vil bli større, samtidig som andelen innbyggere i yrkesaktiv alder går ned.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, merker seg at disse utviklingstrekkene vil bidra til et redusert handlingsrom i statsbudsjettene framover, noe som også vil kunne få betydning for kommunerammene.

I møtet med de langsiktige utfordringene i sektoren mener komiteen at man er helt avhengig av en innovativ og offensiv sektor. Kommunene viser stor vilje til å utvikle nye løsninger både innenfor velferdsteknologi, saksbehandling og andre områder. Komiteen viser til at både KS og alle fylkeskommunene som var til stede under høringen, pekte på behovet for en økt satsing på forsøk i kommunesektoren.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, støtter dette.

Komiteen understreker at fylkeskommuner og kommuner er avgjørende for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling. Dersom Norge skal lykkes i sitt bæ-

rekräftsarbeid, er lokaldemokratiet, lokalkunnskap og lokale bærekraftige løsninger helt avgjørende. Komiteen viser til samarbeidsavtalen mellom KS og regjeringen om bærekraft og innovasjon.

Gjennom avtalen skal partene i fellesskap blant annet utvikle en forståelse av hva bærekraftsmålene betyr for kommunesektoren, og hvordan de kan operasjonaliseres. Komiteen mener bærekraftsmålene er et nyttig verktøy for kommunesektoren, og målene bør være en del av de ordinære planleggings- og prioriteringsprosessene i kommuner og fylkeskommuner.

Komiteen viser til at dersom folk skal kunne bo og arbeide i hele landet, er man avhengig av digital infrastruktur og godt utbygd høyhastighets internetttilgang i hele landet. Det samme gjelder for næringslivsakører som ønsker å etablere seg rundt om i norske kommuner. I arbeidet med å sikre arbeidsplasser, verdiskaping og økt tilflytning til distriktene er det viktig å ha en god strategi for tilgang på høyhastighetsbredbånd. Norsk verdiskaping og norske husstander er i dag avhengig av en digital infrastruktur med høy kvalitet.

Komiteen viser til at et samlet storting er enige om at det er behov for en særskilt innsats for å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene. I Nasjonal transportplan 2022–2033 foreslår regjeringen å opprette en tilskuddsordning for fylkesveger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, har merket seg at regjeringen varsler en tillitsreform i offentlig sektor. Regjeringen uttaler at partene i arbeidslivet og kommunesektoren vil få sentrale roller i dette arbeidet, og at regjeringen ønsker større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter, og mer faglig frihet for førstelinjen. Flertallet mener offentlig sektor i møtet med nye utfordringer må være utviklingsorientert.

Målet må være at kommunesektoren på sikt skal gi økt kvalitet på blant annet velferdstjenestene.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet at det i arbeidet med tillitsreformen kan være aktuelt å innføre forsøk med fritak fra lover og regler. Flertallet ser positivt på regjeringens ønske om å etablere flere forsøk i kommunal sektor, og mener det kan være interessant å hente inspirasjon fra Danmark, hvor det er egne forsøkslover innen eldreomsorg, grunnskole og barnehage.

2.1.1 GENERELLE MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET OG SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener kommunesektoren må gis en finansiering som sikrer et likeverdig tje-

nestetilbud i hele landet og stimulerer til næringsutvikling i hele landet. Finansieringen må i all hovedsak være rammestyrte og hovedsakelig gis som frie midler. Øremerkede tilskudd bør som hovedregel være forbeholdt viktige nasjonale prioriteringsområder i en oppstartsfasen, eller finansiering av oppgaver som få kommuner har ansvar for.

Disse medlemmer er opptatt av å videreutvikle et godt offentlig tjenestetilbud i hele Norge. Helse, skole og velferd skal være utbygd i alle deler av landet og sikre folk et likeverdig tjenestetilbud, uavhengig av bosted, eller størrelsen på lommeboka. For å videreutvikle hele landet, og sørge for verdiskaping og bosetting i både by og distrikt, trengs lokalt tilpassede løsninger, sosial og geografisk utjevning og et sterkt lokaldemokrati.

Disse medlemmer viser til at Hurdalsplattformen slår fast at denne regjeringen skal satse på en offentlig helse- og omsorgstjeneste i verdensklasse. Disse medlemmer mener dette vises gjennom regjeringens politikk for kommunene. Disse medlemmer vil trekke fram at det neste år planlegges å legge fram en bo trygt hjemme-reform, en opptrappingsplan for psykisk helse, en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet, samt en nasjonal helse- og samhandlingsplan vinteren 2023/2024. Disse medlemmer mener dette viser at regjeringen har en ny politisk retning for bedre velferd i hele landet.

Disse medlemmer viser til at kommunene har ansvar for mange av de viktigste velferdsoppgavene. Alle lever i en kommune. Kommunen er nær hver enkelt borger, fordi den har ansvaret for både grunnskolen, barnehagen, fastlegekontoret og sykehjemmet. Gjennom disse ansvarsområdene bidrar kommunene avgjørende til å redusere ulikhet og levekårsforskjeller både i by og land i hele Norge.

Disse medlemmer viser til at den store etterkrigsgenerasjonen er dagens og morgendagens pensjonister. I tall fra SSBs siste befolkningsframskriving fra juni 2020 viser hovedalternativet at hver femte person i Norge vil være over 70 år i 2060, mot dagens én av åtte. Antallet personer over 80 år vil tredobles før 2060, og antallet over 90 år vil nær femdobles i samme periode. Befolkningen lever stadig lenger, og mange eldre vil holde seg friske og i god form lenge. Disse medlemmer viser til at regjeringen vil legge til rette for at flere eldre kan bo lenger i sitt eget hjem og på ulike måter fortsette å bidra i sitt lokalsamfunn.

Samtidig skal eldre være trygge på at fellesskapet stiller opp. Regjeringen ønsker å styrke kommunene og hindre markedstenkning, målstyring og kommersialisering i eldreomsorgen. Tjenestene skal være preget av nærhet, åpenhet og av at de som arbeider nærmest de eldre, får mer ansvar og tillit.

Disse medlemmer mener det er behov for å opprettholde en variert kommune- og fylkesstruktur.

Eventuelle endringer i kommune- eller fylkesstruktur skal være basert på frivillighet, og eventuelle folkeavstemninger skal være rådgivende for nye fylkeskommuner og kommuner.

Geografi og spredt bosetting tilsier at en variert kommunestruktur er best tilpasset hvordan folk bor og arbeider i Norge. En variert kommunestruktur sikrer et godt tjenestetilbud i hele Norge.

Disse medlemmer mener det lokale demokratiet må utvikles gjennom desentralisering av oppgaver til kommuner og fylkeskommuner. Disse medlemmer mener det bør vurderes å overføre statsforvalternes oppgaver som ikke omhandler tilsyn, kontroll eller klage, til fylkeskommunene. Jordvern må i så fall være unntatt.

Disse medlemmer viser til den varslede gjennomgangen av inntektssystemet for kommunene og viser til Hurdalsplattformen, hvor regjeringen skriver at den vil fjerne delene i inntektssystemet som straffer kommuner som ikke slår seg sammen. Disse medlemmer mener det er viktig at gjennomgangen av inntektssystemet følger opp denne formuleringen. Videre mener disse medlemmer det er viktig at inntektssystemet fortsatt skal brukes til å utjevne økonomiske forskjeller mellom kommunene. Også små og mellomstore kommuner skal gis mulighet til å yte gode og trygge tjenester til sine innbyggere.

Disse medlemmer vil understreke viktigheten av grepet som ble gjort i inntektssystemet av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti i behandlingen av statsbudsjettet for 2022. Ved å legge inn et kriterium i inntektssystemet for kommunene med et grunntilskudd på 500 000 kroner per grunnskole har det nye flertallet på Stortinget allerede gjort endringer som har gitt insentiver til at flere unger får mulighet til å gå på en skole i nærområdet også i framtiden.

Disse medlemmer viser til Hurdalsplattformen, hvor regjeringen vil sikre at lokalsamfunn som stiller sine naturressurser til disposisjon for utbygging, får mer igjen for det og sikres en rettmessig del av verdiskapingen, som for eksempel gjennom endret skattlegging av vindkraft. Disse medlemmer mener det er helt avgjørende dersom vi skal lykkes med å øke verdiskapingen og gjennomføre det grønne skiftet.

Disse medlemmer viser til Hurdalsplattformen, hvor regjeringen presiserer at tilgangen til høykapasitets internett skal gjøres til en rettighet på lik linje med strøm. Disse medlemmer støtter regjeringens målsetting om å sikre at alle husstander med fastboende, har tilgang til høyhastighetsbredbånd innen 2025. Disse medlemmer mener det er viktig at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti allerede styrket tilskuddsordningen for bredbånd som forvaltes av fylkeskommunene, med 100 mill. kroner i statsbudsjettet for 2022.

Disse medlemmer mener det er behov for en kraftig forbedring av mobildekningen i hele landet. Blant annet må det sikres mobildekning langs hovedferdselsårene både på land og sjø, slik regjeringen slår fast i Hurdalsplattformen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener differensiert arbeidsgiveravgift er et hovedvirkemiddel i distriktspolitikken. En videreføring av ordningen er helt avgjørende for at flere distriktskommuner skal lykkes med næringsutviklingen.

I tillegg til differensiert arbeidsgiveravgift mener flertallet at regionale utviklingsmidler er et viktig virkemiddel det offentlige har for å bidra til å skape aktivitet og verdier i distriktene. En mer aktiv bruk av regionale utviklingsmidler er en naturlig del av arbeidet med å snu den negative utviklingen i innbyggertall som mange distriktskommuner har hatt de siste årene.

Flertallet merker seg at regjeringen har varslet en distriktsmelding som vil bli lagt fram for Stortinget i løpet av 2023. Flertallet mener arbeidet med å finne nye, innovative løsninger, og legge en plan for hvordan staten kan bidra i å bygge et sterkt og levende Distrikts-Norge for fremtiden, er viktig for mange kommuner. En stat som fører en aktiv næringspolitikk, som sørger for et desentralisert utdanningstilbud og som legger til rette for tjenester nær folk, vil gjøre arbeidet i kommunene enklere.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet har videre merket seg at regjeringen nylig varslet at den har startet arbeidet med en boligmelding. Disse medlemmer ser fram til denne meldingen skal legges fram for Stortinget. Disse medlemmer mener flere må få mulighet til å eie egen bolig, kommunene må settes i stand til å utvikle gode bomiljø, det må legges til rette for å bygge flere boliger, og byggenæringen må bli mer klimavennlig.

Disse medlemmer mener kommunene må få en styrket rolle i arbeidet med å utjevne forskjeller i boligmarkedet. I flere av de store bykommunene er det i dag vanskelig å komme seg inn på boligmarkedet for unge i etableringsfasen.

Disse medlemmer vil derfor gi kommunene sterkere verktøy for å hjelpe folk inn i boligmarkedet. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at den vil legge til rette for at kommunene i samarbeid med aktører som boligbyggelagene kan bygge boliger til folk med begrenset egenkapital. Videre vil regjeringen gjennomføre en utredning av en statlig rentekompensasjonsordning for kommunale tomtekjøp og utvide Husbankens samfunnsoppdrag, målgrupper og lånerammer.

Disse medlemmer viser til Hurdalsplattformen, hvor regjeringen har et mål om å få fart på boligbyggingen i distriktene. Dette skal gjøres blant annet gjennom en styrking av Husbankens distriktsrettede arbeid og en fornying av Husbankens prosjekt om boligetablering i distriktene for å stimulere til ulike typer boliger i kommuner med usikkert boligmarked.

Disse medlemmer viser til at regjeringen gjennom Hurdalsplattformen har varslet en pilotordning med bygdevekstavtaler. Det er satt av 10 mill. kroner til tiltaket i statsbudsjettet for 2022. Disse medlemmer mener bygdevekstavtaler vil bli et viktig tilskudd til de distriktpolitiske virkemidlene. Bygdevekstavtaler skal bidra til bosetting, tilgang på kompetent arbeidskraft og fremtidsrettet næringsutvikling i de minst sentrale deler av Distrikts-Norge.

Disse medlemmer har merket seg at det er stor interesse for bygdevekstavtaler i mange distriktskommuner, og mener derfor det er viktig at arbeidet med pilotprosjekt kommer i gang allerede i løpet av 2022.

Disse medlemmer viser til at det i Hurdalsplattformen framkommer at regjeringen, i tillegg til bygdevekstavtaler, vil utvikle regionvekstavtaler som skal sikre utvikling og vekst i hele landet og langsiktige rammer for næringsliv, transport, bosetting, utdanning og velferd. Disse medlemmer ser fylkeskommunen her som den sentrale avtaleparten for staten. Disse medlemmer mener det bør tas sikte på å innlede samtaler om regionvekstavtaler i løpet av 2022.

Disse medlemmer viser til at mange distriktskommuner ble hardt rammet av regjeringen Solbergs storstilte sentralisering av statlige tjenestetilbud. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at den vil igangsette et pilotarbeid med nærtjenestesentre, som skal gi økt tilgang til statlige tjenester, eksempelvis utstedelse av pass og førerkort, og kort vei til tjenester som juridisk rådgivning gjennom etablering av lokale servicetorg. Disse medlemmer mener arbeidet med nærtjenestesentre blir et viktig bidrag for å gjøre statlige tjenester mer tilgjengelige for folk i distriktene.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen i Hurdalsplattformen har varslet at det skal legges til rette for mer boligbygging i områder med liten befolkningstetthet, og kommunene skal få økt handlefrihet når det gjelder hvor i kommunene nye boliger skal kunne bygges.

Disse medlemmer mener signalet som har kommet fra regjeringen om en mer differensiert forvaltning av strandsonen, med økt handlefrihet og større muligheter for næringsutvikling og bosetting i spredtbygde strøk langs kysten i strandsonens sone 3, er gledelig. Mange kommuner opplever at en for streng forvaltning av strandsonen gjør det utfordrende å legge til rette for boligbygging, næringsutvikling og vekst i kommunen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen evaluerer de statlige planretningslinjene for samordnet bo-

lig-, areal- og transportplanlegging, og sikrer at det legges til rette for vekst og utvikling i områder med svak eller negativ befolkningsutvikling. Disse medlemmer mener dette er viktig for kommunenes mulighet til å utvikle både små og store lokalsamfunn.

Disse medlemmer viser til at kommuner og fylkeskommuner er store arbeidsgivere. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at faste, hele stillinger skal være hovedregelen i norsk arbeidsliv. Ufrivillig deltid og manglende heltidskultur er likevel et stort problem i deler av både offentlig og privat sektor, og det rammer særlig kvinner. Regjeringen vil sammen med partene i arbeidslivet jobbe aktivt for å bygge heltidskultur i alle deler av arbeidslivet, styrke retten til heltid i loven og sørge for en kommuneøkonomi som gir rom for økt grunnbemanning. Disse medlemmer mener kommunene og fylkeskommunene vil få en viktig rolle i arbeidet mot ufrivillig deltid og for en heltidskultur.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har satt i gang en tillitsreform i offentlig sektor. Partene i arbeidslivet og kommunesektoren er sentrale i det arbeidet. Disse medlemmer mener det må bli større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter, og mer faglig frihet for førstelinjen. De ansatte må få mer tid og tillit til å gi brukeren bedre tjenester. Disse medlemmer mener at rapporteringskravene til de ansatte må være så få, tydelige og relevante som mulig, samtidig bør markedstenkningen i velferdsstaten reduseres. For å få til dette må både trepartssamarbeidet og rettighetene de ansatte har til å bli involvert i alle viktige prosesser, styrkes. Arbeidsgiver må gi ansatte i førstelinja mer tillit til å finne gode løsninger for egen arbeidshverdag. Disse medlemmer mener et viktig mål med tillitsreformen er at det offentlige skal kunne gi økt kvalitet på velferdstjenestene.

Disse medlemmer viser til at kommunene har ansvar for mange av de viktigste velferdsoppgavene og bidrar derfor avgjørende til å redusere ulikhet og levekårsforskjeller både i by og land i hele Norge. Regjeringen har i budsjettforliket med Sosialistisk Venstreparti forpliktet seg til å følge opp NOU 2020:16 Levekår i byer. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av dette arbeidet.

Disse medlemmer viser også til at regjeringens politikk adresserer utfordringer som utvalget har pekt på. Levekårsutvalget pekte blant annet på at ingen bør betale mer enn en viss andel av inntekten sin til barnehage og SFO. Regjeringen innfører fra 1. august 2022 12 timer gratis SFO for førsteklassinger og reduserer maksprisen i barnehagen. Regjeringen har også mottatt en utredning av hele bostøtteordningen. Levekårsutvalget ønsket å utrede støtten til familier i storbyene.

Disse medlemmer vil understreke at dette er bare noen av grepene regjeringen er i gang med for å redusere ulikhet og levekårsforskjeller i både by og land.

Disse medlemmer viser til at det er et stort etterslep på rehabilitering og bygging av vann- og avløpsløsninger i norske kommuner. Videre er det også ytre bekymring for kostnader knyttet til nitrogenrensing av Oslofjorden og store påkoblingskostnader for husstander som ligger langt fra det kommunale vann- og avløps-systemet. Disse medlemmer er bekymret for at tiltak i vann- og avløpssektoren kan resultere i store kostnader for enkeltpersoner, og at det på sikt kan utfordre selvkostprinsippet.

Disse medlemmer er bekymret over mangelen på fastleger. Både store og små kommuner opplever utfordringer med å rekruttere fastleger. Disse medlemmer ser derfor positivt på at regjeringen allerede i november 2021 opprettet 15 nye studieplasser i medisin ved UiT. I statsbudsjettet for 2022 økte også Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti bevilgningene til ALIS-ordningen med 50 mill. kroner og prioriterte 50 mill. kroner ekstra til tiltak for å styrke legevakten. Dette er midler som er rettet mot å bedre rekrutteringen av allmennleger i spesialisering og kvalifisert helsepersonell i kommuner som har utfordringer med rekrutteringen.

Disse medlemmer viser til at det er et betydelig vedlikeholdsetterslep på norske fylkesveier. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet at det skal utarbeides en helhetlig og forpliktende plan for å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveier i samarbeid med fylkeskommunene. Disse medlemmer viser til at arbeidet med denne planen er startet opp gjennom at Statens vegvesen har fått i oppdrag å kartlegge tilstanden i samarbeid med fylkeskommunene.

Disse medlemmer ser positivt på at regjeringen i Hurdalsplattformen har varslet at den vil sikre at nynorsk og bokmål skal være likestilte målformer, og at nynorsk, som det minst brukte skriftspråket, skal fremmes og sikres gode vilkår. Disse medlemmer viser også til formuleringen i Hurdalsplattformen om at de samiske språkene er sentrale for framtiden til den samiske kulturen. Disse medlemmer mener kommunene og fylkeskommunene har en sentral rolle i arbeidet med å sikre en god og mangfoldig språkpolitikk i Norge. Disse medlemmer vil videre påpeke viktigheten av at både kommuner, fylkeskommuner og staten fortsetter arbeidet med klarspråk. Bruken av tungt «byråkratisk» språk øker den opplevde avstanden mellom folk og det offentlige.

2.1.2 GENERELLE MERKNADER FRA HØYRE OG VENSTRE

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre mener at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet og den fremste leverandøren av velferdstjenester i folks hverdag. En god og forutsigbar

kommuneøkonomi er således et viktig fundament for det norske velferdssamfunnet og noe av det viktigste Stortinget kan bidra med for å sikre gode velferdstjenester i hverdagslivet til enkeltpersoner og familier. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg gjennom hele koronakrisen kompenserte kommunene på en forutsigbar og god måte. Disse medlemmer mener at kommunesektoren har gjort en god jobb gjennom koronapandemien og nå viser at de stiller opp i flyktningssituasjonen som har oppstått i forbindelse med krigen i Ukraina.

Disse medlemmer vil peke på tydelige demografiske utviklingstrekk som betyr at kommunene i årene fremover må være forberedt på store omstillinger. Kommunereformen har bidratt til å styrke flere kommuner, men fortsatt vil Norge ha mange små kommuner som vil være sårbare i møte med de krav og forventninger dagens samfunn stiller. Fra 2020 ble antallet kommuner redusert fra 428 til 356 kommuner. Dette har gitt større fagmiljøer og mer hensiktsmessige løsninger rundt organisering av kommunens tjenester. Disse medlemmer viser til at Norge eldes i et økende tempo, og at i tall fra SSBs siste befolkningsframskriving fra juni 2020 viser hovedalternativet at hver femte person i Norge vil være over 70 år i 2060, mot dagens én av åtte. SSB viser til at økningen vil bli spesielt sterk hos dem over 80 år, der antallet vil tredobles før 2060 og antallet over 90 år vil nær femdobles i samme periode. Demografiutviklingen antas å gi konsekvenser for ressursbruk, helsetilbud og behovet for helse-, pleie- og omsorgstjenester. Disse medlemmer viser på denne bakgrunn til at det vil være et stort behov for ansatte innenfor helse- og omsorgssektoren i årene som kommer.

Disse medlemmer mener det er viktig at kommunereformen fortsetter, gjennom positive incentiver og verktøy for gode lokale prosesser.

Disse medlemmer viser til at etter åtte år med regjeringen Solberg er den økonomiske situasjonen i kommunesektoren god. I 2021 hadde sektoren et driftsresultat som var godt over TBUs anbefaling på 2 pst., med store disposisjonsfond som en solid buffer, og det var få kommuner i ROBEK. I 2021 fikk kommunesektoren som helhet et netto driftsresultat på 4,7 pst. av inntektene. Dette var en styrking fra 2020 da sektoren fikk et netto driftsresultat på 3,1 pst. De gode driftsresultatene de siste årene har gjort at antall kommuner i ROBEK har gått kraftig ned. Disse medlemmer påpeker at ved inngangen til mai 2022 var kun 18 kommuner registrert i ROBEK. Til sammenligning var tallet 46 i 2013 da de borgerlige partiene overtok etter de rød-grønne.

Disse medlemmer viser til at kommunene og fylkeskommunene jevnt over har solide reserver. For de fleste var derfor det økonomiske utgangspunktet ved inngangen til 2021 godt. Ved inngangen til 2022 anslås

sektorens disposisjonsfond å utgjøre 13,7 pst. av driftsinntektene. Til sammenligning utgjorde disposisjonsfond 6,9 pst. av inntektene ved utgangen av 2013.

Disse medlemmer viser til KS' høringsinnspill til kommuneproposisjonen og merker seg at KS mener at kjøpekraften av de frie inntektene i 2023 vil reduseres med 0,6–1,1 mrd. kroner på grunn av høyere kostnadsvekst enn det var lagt til grunn i nasjonalbudsjettet for 2022.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg økte de frie inntektene ut over de beregnede demografi- og pensjonskostnadene, og økte med det handlingsrommet for kommunesektoren. Disse medlemmer viser til at de frie inntektene økte med omtrent 35 mrd. kroner under regjeringen Solberg.

Disse medlemmer merker seg at retorikken fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet har endret seg dramatisk når det gjelder kommuneøkonomien. Representanter fra disse partiene har gjennom de siste årene flere ganger forsøkt å skape et inntrykk av at det står dårlig til med kommuneøkonomien. Disse medlemmer merker seg at i fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett slår regjeringen fast at «Det har vært høy vekst i kommunesektorens inntekter over flere år». Disse medlemmer påpeker at dette viser at regjeringen Solberg prioriterte å styrke kommunesektoren.

Disse medlemmer viser til at vedlikeholdsetterslepet på riksvei ble redusert for første gang i 2015, og er siden redusert hvert år. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg også tok viktige grep for å løfte vedlikeholdsarbeidet på fylkesvei. I Nasjonal transportplan 2022–2033 tas det for første gang et nasjonalt krafttak for fylkesvei. Satsingen er todelt og består av en ny tilskuddsordning og økt kompensasjon for tunnelsikkerhetsforskriften. Satsingen kommer i tillegg til det fylkeskommunene får gjennom det ordinære inntektssystemet. Tilskuddet skal fordeles til fylkeskommunene med utgangspunkt i vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene, ved å benytte samme fordeling som i dag blir brukt i fordeling over tabell C Opprustning og fornying av fylkesvegnettet. Fylkeskommunene skal selv prioritere veier til tilskuddsordningen, og det stilles krav om egenandel som minst tilsvarende den statlige delen. Prosjekter skal prioriteres etter to kriterier: viktige næringsveier og forstørring av bo- og arbeidsmarkedsregioner. Det er en forutsetning at ordningen skal bidra til å redusere vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene.

Disse medlemmer mener at offentlig og privat samarbeid er en helt nødvendig, integrert måte å organisere samfunnet på. Det er basert på tillit og er en nødvendighet for vekst, verdiskaping og gode tjenester til innbyggerne i kommunene. Disse medlemmer mener at det er menneskene som bruker tjenestene som er de viktigste, ikke systemene som leverer tjenesten.

2.1.3 GENERELLE MERKNADER FRA FREMSKRITTPARTIET

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at kommunene er grunnmuren i det norske demokratiet og den fremste leverandøren av velferdstjenester i folks hverdag. En god og forutsigbar kommuneøkonomi er et viktig fundament for det norske velferdssamfunnet og noe av det viktigste Stortinget kan bidra med i hverdagslivet til enkeltpersoner og familier.

Disse medlemmer vil påpeke at kommunenes økonomiske utfordringer med covid-19-nedstenginger har vært stabile og forutsigbare helt frem til regjeringen la frem revidert nasjonalbudsjett, og der skapte en stor tillitskrise mellom kommunene og staten med formuleringer som var egnet til å skape usikkerhet. Disse medlemmer understreker viktigheten av at kommunenes økonomi vurderes løpende slik at sterkt rammede kommuner ikke må kutte i tjenestetilbud for å håndtere utgifter. Nå står landet i en situasjon der staten tjener store penger på kraft og olje, mens innbyggerne sliter med høye utgifter til mat, strøm og drivstoff. Disse medlemmer mener derfor det er svært viktig å kutte i eiendomsskatten, som også rammer urettferdig.

Disse medlemmer viser til at man ser tydelige demografiske utviklingstrekk som betyr at kommunene også i årene fremover må være forberedt på store omstillinger. Det er viktig at staten lager gode digitale virkemidler slik at effektivisering av offentlig administrasjon blir mulig. Det er et stort uutnyttet effektiviseringspotensial. Kommunereformen har bidratt til å styrke en god del kommuner, men fortsatt vil det være mange små kommuner som vil være sårbare i møte med de krav og forventninger dagens samfunn stiller. Det er viktig at muligheter for å slå sammen kommuner fortsetter, gjennom positive insentiver og verktøy for gode lokale prosesser. Disse medlemmer vil peke på at kommunesektoren gjennomgående har hatt en god realvekst i de siste årene, og at nivået på antall ROBEK-kommuner nå er lavt sammenliknet med tidligere.

For å sikre at kommunene ikke finner smutthull for fortsatt å beholde eller øke inntekten fra eiendomsskatt, vil disse medlemmer sette et tak på hvor mye eiendomsskatt som årlig kan kreves inn per hus eller fritidsbolig. Den lokale takseringen har blitt et smutthull og en hvilepute for skattehungrige lokalpolitikere samtidig som det er et altfor tilfeldig takseringsgrunnlag. Disse medlemmer ønsker å fjerne eiendomsskatten i sin helhet.

Disse medlemmer mener eiendomsskatt på hytter er en uheldig og udemokratisk skatteinnkreving der mennesker helt uten stemmerett blir tvunget til å betale skatt i tillegg til at de betaler høye kommunale gebyrer på tjenester de benytter i kommunen. Hyttefolk

og hyttebygging er først og fremst en inntektskilde for kommunene, ikke en utgift.

Disse medlemmer viser til at fergeopprøret som har dukket opp langs kysten de siste årene, må bli tatt på alvor, og fylkeskommunene må ta grep for at prisene reduseres betraktelig. Fremskrittspartiet har foreslått å både gjøre ferger og båter gratis til øysamfunn med lavtrafikk og uten omkjøringsmuligheter. I tillegg vil disse medlemmer styrke fergeavløsningsordningen slik at det skal bygges flere broer som erstatter fergene.

Disse medlemmer mener også at det må gjøres forenklinger slik at det legges til rette for bygging både for næring, privatpersoner og for kommunene. Den demografiske utviklingen i befolkningen krever at offentlig forvaltning i både stat, fylke og kommune må være omstillingsdyktig og bruke ressursene effektivt og i samsvar med innbyggernes behov. Digitaliseringstiltak vil bli viktig fremover for å gi en mest mulig effektiv forvaltning, men digitaliseringen vil ikke virke om det ikke gjøres opprydninger i lover og regler på samme tid. Bare på denne måten vil det kunne gjøres økonomiske besparelser ved en økt digitalisering i det offentlige. Disse medlemmer vil understreke at det er et stort potensial for en mer effektiv bruk av fellesskapets midler. Et sterkt lokalt folkestyre gir folk og lokalsamfunn frihet og mulighet til å styre sin egen hverdag. Det må gjøres mer for å bli kvitt statlig detaljstyring og byråkrati og for å spre makt og myndighet til lokalpolitikere. Disse medlemmer vil fjerne statsforvalterens og Statens vegvesens innsigelsesrett i arealsaker. Boplikten må avskaffes.

Disse medlemmer ser viktigheten av en digital satsing for å nå målene om å effektivisere offentlig sektor. Det er likevel slik at digitalisering av ulike sektorer er tilnærmet umulig uten en forenkling av lovverket. Dette gjelder særlig innenfor byggesøknader og planprosesser. Foreløpig er lover, verneområder, innsigelser, dispensasjoner, forskrifter, politikere og byråkrater uenige om hvem som skal bestemme hva og hvilke regler som gjelder. Det må gjennomføres en rekke kritiske gjennomganger av regelverk og lover før digitalisering av byggesøknader vil fungere etter hensikt. Dette gjelder for flere sektorer.

Utvikling av fibernett og mobilnett, er avgjørende for å legge til rette for næringsvirksomhet og tilflytting til distriktkommunene. Disse medlemmer vil ha en internettgaranti fra regjeringen.

2.1.4 GENERELLE MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti er opptatt av å utvikle et godt offentlig tjenestetilbud i hele Norge. Kommunene er avgjørende for

å kunne sørge for at viktige samfunnsoppgaver utføres på en bærekraftig måte i hele landet. Helse, skole, velferd og infrastruktur skal være utbygd i alle deler av landet og sikre folk et likeverdig tjenestetilbud uavhengig av hvor man bor. Skal en videreutvikle hele landet og sørge for verdiskaping og bosetting i både by og distrikt, er man avhengig av lokalt tilpassede løsninger, sosial og geografisk utjevning og et sterkt lokaldemokrati. En sterk offentlig sektor nær folk er den beste garanti for at alle får del i fellesskapets velferdsgoder. På denne måten vil man forebygge og begrense økte forskjeller og utenforskap.

Dette medlem er overrasket over regjeringens manglende styrking av det økonomiske opplegget for kommunesektoren. Dette medlem frykter at dette er et signal om at regjeringen ikke er villig til å prioritere tilstrekkelige midler til å opprettholde levende lokalsamfunn og aktivitet i hele landet.

Dette medlem viser til KS sin analyse av det økonomiske opplegget for kommuner og fylkeskommuner i 2022/23, og deres vurdering av at regjeringens signal om realvekst i frie inntekter på 1,8–2,3 mrd. kroner i realiteten betyr et fall i kjøpekraft på 0,6–1,1 mrd. kroner målt mot realinntektsnivået i 2022. Handlingsrommet forverres ytterligere når det sees i sammenheng med kostnadene knyttet til befolkningens størrelse og sammensetning, som anslås til 1,4 mrd. kroner.

Dette medlem viser til at kommunal og fylkeskommunal sektor får redusert kjøpekraft, i tillegg til at den enkelte innbygger opplever økte kostnader til mat, strøm, råvarer og drivstoff. Dette medfører også økte priser på mange andre varer og tjenester. Utfordringen vil derfor fort bli en merbelastning på kommunens velferdstjenester, og igjen økte forskjeller som skaper press på helsetjenester, sosialsektoren og andre støtteordninger.

Dette medlem understreker kommunens viktige rolle i håndteringen av pandemien, som ennå ikke er over. Både testing, vaksiner og smittesporing har krevd mye ressurser av kommunene, og mens noen kommuner opplever å ha blitt kompensert for utgifterne, har andre langt fra fått dekket sine. Høye smittetall og høyt sykefravær også i starten av 2022 har påført kommunene store utgifter til vikarbruk og overtid, og dersom regjeringen ikke forsikrer kommunene om at de er sikret full kompensasjon, kan det skapes et alvorlig tillitsbrudd mellom stat og kommune. Dette medlem understreker betydningen av trygghet og forutsigbarhet for kommunene, som står i front under kriser.

Dette medlem viser videre til at flere kommuner ser seg nødt til å nedprioritere rollen som samfunnsutvikler og innovatør, som følge av begrenset tilgang på kompetanse og for svak økonomi. Dette går ut over kommunenes evne til å levere samfunnskritiske tjenester og kan gå ut over oppgaver som vedlikehold av kom-

munale bygg og infrastruktur, klimatilpassing og IKT-sikkerhet.

Det te med le m viser til at kommunene og fylkeskommunene må spille en viktig rolle for å kutte klimagassutslippene og redusere skader fra farlige klimaendringer som skader på veier, hus og vannforsyning. Ekstremvær gjør det nødvendig å styrke kommunenes og fylkenes mulighet til å foreta klimatilpasninger av viktig infrastruktur. De trenger mer penger til bedre kollektivtrafikk, mer gang- og sykkelveier og flom- og skredforebygging. Det te med le m mener det er nødvendig å øke totalrammene for kommuner og fylkeskommuner til dette formålet.

Det te med le m viser til at Norge har et forpliktende mål om å kutte klimagassutslippene med 50–55 pst. innen 2030, og at vi står midt i en naturkrise. Alle utslipp som må kuttes, og all bevaring av natur skjer i en kommune. Denne sektoren er derfor en av de viktigste arenaene for å oppnå målene for klima og natur.

Det te med le m viser til at regjeringen har kommet med et nytt klimamål om å kutte utslippene med 55 pst. innen 2030 sammenlignet med 1990. Dette målet gjelder hele økonomien, både kvotepliktige og ikke kvotepliktige utslipp. Det te med le m forventer at regjeringen i sine prioriteringer framover setter kommunene i stand til å delta i den dugnaden vi skal gjennomføre for å kutte utslippene med 55 pst. innen 2030.

Det te med le m viser til at det blant annet i Klimakur 2030 er lagt til grunn at kommunenes handlinger er en viktig faktor for å klare å oppnå klimamålene som Norge er forpliktet til. Kommunene må få ned klimagassutslipp fra egen aktivitet, men er også avgjørende som planmyndighet og for å tilrettelegge for hva som ellers skjer i kommunene.

Skal dette oppnås, kreves det at det finnes midler til å ansette folk med miljøkompetanse i kommunene. Kommunene må ha kompetanse på grønne innkjøp, på å vurdere klimatiltak, på biologisk mangfold og på påvirkning på natur og arealbruk. Dette er ikke en kompetanse som nødvendigvis finnes i alle kommuner eller fylkeskommuner, og derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti en økt satsing på dette tilsvarende 100 mill. kroner i 2023.

Det te med le m peker på at klimaendringene allerede er her, og at de fleste kommuner i Norge må forberede seg på flere år med mer ekstremvær, ikke bare tørke, men også flom og ras. Dette setter press på infrastrukturen, både på veier og på vann og avløp. Derfor foreslår Sosialistisk Venstreparti å øke inntektsramma for å ta høyde for en satsing på 100 mill. kroner i 2023.

Det te med le m viser til at kommunehelsetjenesten allerede er svært presset, og at utfordringene vil vokse i årene som kommer. Kombinasjonen av en befolkning som lever lenger, kortere opphold i sykehus og institusjoner og en generell mangel på helsepersonell gir

store utfordringer for kommunehelsetjenesten. Fastlegekrisen og barselopprøret er bare to eksempler på at befolkningen ikke opplever at grunnleggende helsetjenester blir ivaretatt. Det te med le m viser til at det er nødvendig med en rekke grep for å sikre gode kommunehelsetjenester i fremtiden. Kommunene må sikres nok penger slik at de kan gjennomføre det løftet vi ser behov for i helse- og omsorgstjenestene. Det må legges til rette for å sikre nok rekruttering i hele landet, både gjennom utdanning og attraktive arbeidsplasser. Stillinger må være hele og faste.

Det te med le m viser til at det regionale og lokale kulturlivet styrkes best ved å få tilført nye midler til selv å utvikle og styrke den lokale kulturen. Det er fortsatt et stort behov for å styrke den kulturelle grunnmuren, som bibliotekene, kulturskolen og fritidsklubbene. Det te med le m mener behovet for å styrke den kulturelle grunnmuren er så stort at det er nødvendig med særskilt satsing over statsbudsjettet.

Det te med le m mener det både er behov for å styrke de frie midlene til kommunene og sikre rettigheter knyttet til kulturtilbud. Eksempler på dette er makspris på kulturskole, styrkede krav til skolebibliotek og lovpålagt tilgang til åpne fritidstilbud. Sosialistisk Venstreparti har en rekke ganger foreslått en full opprydning i tippemidlene slik at midlene forbeholdes den brede, lokale kulturfrivilligheten, og foreslo i siste alternative statsbudsjett å innføre regionale kulturfond for å styrke det lokale kulturtilbudet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2023 øke kommunesektorens inntekter med nærmere 6 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kommuneproposisjonen 2023, med anslagsvis 4 mrd. kroner til kommunene og 2 mrd. kroner til fylkeskommunene.»

2.1.5 GENERELLE MERKNADER FRA RØDT

Komiteens med le m fra Rødt mener at kommunen er bærebjelken i vår felles velferd og et av våre viktigste verktøy for å bekjempe de geografiske, demografiske og økonomiske forskjellene mellom folk i Norge. Det te med le m er opptatt av at alle skal kunne leve et fritt, godt og likeverdig liv uavhengig av hvilket postnummer de har. Det te med le m mener derfor at en forutsetning for å få til det er å styrke kommunesektoren ytterligere i årene som kommer. Kommunesektoren er den viktigste tilbyderen av velferd som kommer befolkningen i Norge til gode.

Det te med le m viser til Prop. 113 LS (2021–2022) og den pågående oppsplittingen av tvangssammenslåtte kommuner og fylkeskommuner. Det te med le m mener dette er en viktig seier for det norske demokrati. Samtidig vil det te med le m understreke at fylkes-

kommunene må styrkes med flere oppgaver, og at kostnadene med oppsplittingen ikke må føre til at inntektene til fylkeskommunal sektor avkortes.

Kommune- og fylkesøkonomi

Komiteens medlem fra Rødt viser til proposisjonens beskrivelse av at kommuneøkonomien er god. Dette medlem vil likevel påpeke at man skal være forsiktig med å friskmelde kommuneøkonomien selv om det overordnede bildet er noe mindre anstrengt enn tidligere år. Dette medlem mener det særlig for mindre kommuner fortsatt er en vanskelig økonomisk situasjon. Dette medlem viser da til de store merutgiftene kommuner og fylker har hatt knyttet til koronapandemien. Ifølge innrapporterte tall til KS beløper de fire første månedene i 2022 seg på et sted mellom 6,5 til 7,5 mrd. kroner. Dette medlem ser at den stramme kommuneøkonomien setter lokaldemokratiet under press, gir de ansatte en tyngre arbeidshverdag og svekker viktige tjenester for innbyggerne.

Koronapandemien har nok en gang vist hvor avhengig befolkningen er av et godt fungerende kommunalt tjenestetilbud, og at mange kommuner er underfinansierte. Dette medlem registrerer at kommunene har uttrykt bekymring for regjeringens manglende vilje til å vise klarhet og garantere for at merkostnadene ved koronapandemien skal dekkes fullt ut. I tillegg merker dette medlem seg at toppfinansieringen av ressurskrevende tjenester ikke er tilstrekkelig i dag. Dette medlem mener ordningen i dag ikke er god nok for mellomstore og små kommuner, og det faktum at de som er i ordningen når de fyller 67 år, faller ut, er hverken logisk eller hensiktsmessig. Disse utfordringene kommer i tillegg til nye oppgaver pålagt kommunene de siste årene som ikke har blitt fullfinansiert. Dette medlem mener det er viktig å arbeide for at kommunen selv i større grad kan styre sine inntekter. Dette kan gjøres for eksempel gjennom tilpasninger i eiendoms-skatteinnskrevningen som skaper større fleksibilitet og rom for lokale variasjoner i geografi, demografi og bolig/fritidseiendomsstruktur.

Dette medlem viser videre til fylkeskommunenes hørings svar til kommuneproposisjonen og at det er en gjennomgående oppfatning om at den varslede økningen i de frie inntektene kommer til å bli nullet ut av prisvekst og/eller demografiutvikling. Dette medlem viser til høringsuttalelser fra fylkeskommunene og det faktum at vedlikeholdsetterslepet på fylkesveiene, skred og rassikring nevnes av samtlige. Dette medlem mener det er kritisk viktig at regjeringen tar denne problemstillingen på alvor. Dette medlem vil på denne bakgrunn understreke viktigheten av at både kommune- og fylkesøkonomien styrkes ytterligere, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 styrke kommunesektorens økonomi med minst 9 mrd. kroner.»

Krigen i Ukraina

Komiteens medlem fra Rødt viser til den folkerettsstridige og grusomme invasjonen av Ukraina, og det varslede økte mottaket av flyktninger som følge av at ukrainerne har fått kollektiv beskyttelse i Norge. Dette medlem viser videre til kommunenes nøkkelrolle i – og kompetanse om – bosetting av flyktninger. Det er for det første kritisk viktig at kommunene får kompensert for ledig kapasitet som følge av treghet i bosettingen. For det andre vil dette medlem påpeke det uutløste potensialet som finnes i kommunene også når det kommer til drift av akuttinnkvartering av flyktninger, en oppgave som nå med noen få unntak per dags dato er gjennomkommersialisert. Dette medlem viser til den store akuttkapasiteten som står ubenyttet på private akuttmottak til store utgifter for staten. Det er grunn til å frykte at en stor del av disse midlene vil bli tatt ut av det offentlige kretsløpet i form av overskudd til private, kommersielle aktører. For fremtiden vil dette medlem påpeke at det er viktig å gjøre også akuttmottak av flyktninger til en del av den lokale beredskapen, og dette medlem anser dette som en naturlig forlengelse av kommunenes sentrale rolle i tjenesterekken rettet mot beskyttelse av mennesker som trenger det.

Mer demokratisk styrt velferd til det beste for ansatte og innbyggerne

Komiteens medlem fra Rødt viser til Prop. 110 S (2021–2022) sin beskrivelse av ønsket om mindre kommersielle velferdstjenester, og hvordan et utvalg skal vurdere og utrede hvordan mer av velferden skal kunne komme under demokratisk kontroll. Det er bra, men i denne sammenheng mener dette medlem det er naturlig å minne om at regjeringen nettopp har unnlatt å ta i bruk et potensielt flertall for å sterkt begrense kommersialiseringen av barnehagesektoren i behandlingen av ny barnehagelov. Dette medlem registrerer at utredninger og nedsettelse av utvalg ser ut til å bli forvekslet med politisk handling fra regjeringens side i denne sammenhengen, og vil påpeke at flere partier og store deler av fagbevegelsen er svært utålmodige.

Mangelen på høyhastighets internett og mobildekning i deler av landet er å betrakte som mangler i den kritiske infrastrukturen i samfunnet, og dette medlem mener det må på plass kraftfulle tiltak for at regjeringen skal kunne få oppfylt egne målsettinger på området. Dette medlem viser i denne sammenheng til KS sin høringsuttalelse, hvor man etterlyser en plan for å få dette på plass innen 2025. Prop. 110 S (2021–2022) viser til potensielle effektiviseringsgevinster for kommunene, og at disse kan komme på toppen av den lovede inn-

tektivveksten. Dette medlem har et behov for å påpeke at balansen mellom å gjenkjenne potensialet for effektiviseringsgevinst og behovet for å innføre flate kutt i tjenestetilbudet for å spare penger ikke alltid er til stede. KOSTRA-styringen av kommunal sektor er det proporsjonalt motsatte av et lokaldemokrati med rom for lokalt tilpassede løsninger, og dette medlem mener veien til mer og bedre velferd er styrkede overføringer til sektoren og fullfinansierte oppgaver.

2.2 Kommuneøkonomien i 2022 og 2023

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at kommuneøkonomien de siste årene har vært preget av pandemi, ekstra utbetalinger, uforutsette høye ekstra skatteinntekter og en rekke ekstrabevilgninger fra staten i løpet av budsjettåret.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, viser til at kommuneøkonomien ved utgangen av 2021 var god, med et netto driftsresultat på 4,7 pst., som er betydelig høyere enn TBUs anbefaling på 2 pst. Dette resultatet var i stor grad et resultat av en ekstra høy merskattevekst på slutten av året som følge av tilpasninger til økningen i utbytteskatt. Merskatteveksten på slutten av året er engangsinntekter for kommunesektoren.

Ved behandlingen av saldert budsjett for 2022 fikk kommunesektoren en vekst på 4,7 mrd. kroner i varige frie inntekter. Dette var en økning på 2,7 mrd. kroner i forhold til regjeringen Solbergs forslag. Skatteanslaget for kommunesektoren i 2022 er nå oppjustert.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at disse partiene har kritisert regjeringen Solberg for stramme kommuneopplegg over flere år. Disse partiene har samtidig pekt på at kommuneopplegget har blitt betydelig bedre enn anslått på slutten av de fleste årene siden 2014, og dermed forklart hvorfor netto driftsresultat og disposisjonsfond har blitt betydelig bedre enn kommunene har planlagt for.

Realveksten i kommunesektorens frie inntekter har blitt betydelig sterkere enn forventet flere år på rad, godt løftet av høy skattevekst. Merkostnadene til pensjon og demografi har samtidig blitt lavere enn forventet i samme periode. Samlet har høy inntektsvekst og lav kostnadsvekst bidratt til å styrke kommuneøkonomien med i gjennomsnitt 6,7 mrd. 2022-kroner per år i perioden 2014–2021 sammenlignet med det som lå til grunn i de opprinnelige budsjettene.

Disse medlemmer vil understreke at dette er store avvik og en uforutsett inntektsvekst som kommunene ikke har kunnet planlegge for. Til sammenligning la regjeringen Solberg opp til en realvekst i frie inntekter på 2–2,4 mrd. kroner i Kommuneproposisjonen 2022. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å ta hensyn til de enkeltkommuner som sliter med å få ramma til å strekke til.

Disse medlemmer er derfor glade for at regjeringen, til tross for den økonomiske situasjonen i landet og at regjeringen kutter i andre områder, fortsatt velger å prioritere å legge opp til en realvekst i de frie inntektene til kommunesektoren i 2023. Både pandemi og krigen i Ukraina har gitt behov for å gjøre store økonomiske omprioriteringer. Samtidig vil en økt offentlig pengebruk kunne bidra til økt inflasjon og økt tempo i rentehevingene. Som eksempel anslår regjeringen at handlingsrommet til norske kommuner på sikt reduseres med 2,7 mrd. kroner årlig for hvert prosentpoeng renten stiger.

Disse medlemmer mener derfor det er viktig for norske kommuner at regjeringen har funnet en god balanse mellom økningen i reelle frie inntekter for kommunene og en ansvarlig overordnet økonomisk politikk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, merker seg at etter behandlingen av saldert budsjett for 2022 er kommunesektorens frie inntekter reelt økt med 4,1 mrd. kroner. Av dette er 1,6 mrd. kroner varige inntektsøkninger for kommunesektoren. 2,5 mrd. kroner er engangsinntekter. Samlet øker da de varige frie inntektene i kommunesektoren med 6,3 mrd. kroner i 2022.

Komiteen viser til at regjeringen i Kommuneproposisjonen 2023 legger opp til en realvekst i frie inntekter for kommunesektoren på mellom 1,8 og 2,3 mrd. kroner i 2023. Komiteen viser til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU), som har foretatt beregninger som viser at kommunesektoren i 2023 kan få merutgifter knyttet til tjenester som finansieres av frie inntekter, på om lag 1,4 mrd. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, bemerker at de kommunale og fylkeskommunale skattørene for 2023 fastsettes ved behandlingen av statsbudsjettet for 2023, på vanlig måte. Regjeringen har varslet at det vil legges opp til at skattøren fastsettes på grunnlag av målsettingen om at skatteinntektene skal ut-

gjøre om lag 40 pst. av kommunesektorens samlede inntekter.

Flertallet viser til at regjeringen varsler en økning av tilleggskompensasjonen for kommuner med færre enn 3 200 innbyggere, som har ekstraordinære høye utgifter til ressurskrevende tjenester. Potten foreslås økt med 25 mill. kroner til 80 mill. kroner. Dette er planlagt finansiert med et trekk i innbyggertilskuddet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre peker på at ordningen med toppfinansiering av ressurskrevende tjenester i kommunene gir støtte til ekstraordinært store utgifter til sterkt hjelpetrequende personer.

Disse medlemmer viser til at utbetalingene for ressurskrevende tjenester har økt drastisk siden 2004. Da var utbetalingene på 1,506 mrd. kroner, sammenlignet med 2020, hvor de var på 10,526 mrd. kroner. Disse medlemmer er bekymret over kostnadsveksten i denne ordningen både for stat og kommuner. Det er derfor viktig å legge til rette for innovasjon og nye løsninger for å skape bedre tilbud for innbyggerne.

Disse medlemmer viser til at inntektssystemutvalget har fått et bredt mandat til å foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Toppfinansierungsordningen for ressurskrevende tjenester er et øremerket tilskudd, som ligger utenfor inntektssystemet og utvalgets mandat. Det er imidlertid berøringspunkter mellom toppfinansierungsordningen og inntektssystemet, og det vises til at det ligger innenfor utvalgets mandat å se på grenseflatene mellom ordningen og inntektssystemet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at regjeringen opprettholder ordningen. Fremskrittspartiet fikk forhandlet inn med regjeringspartiene til regjeringen Solberg i perioden 2017–2021, med en ekstra ordning til kommuner med under 3 200 innbyggere med særlige utgifter til ordningen. Kommuner som Moskenes har på grunn av svært stort behov store utfordringer økonomisk, og det er ment at denne ordningen skal avlaste enkeltkommunen. Disse medlemmer mener ordningen burde gjelde for alle kommuner, for å nå målet om at enkeltpersoner ikke skal oppleve at deres hjelpebehov går ut over kommunens økonomi.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 vurdere å forbedre ordningen med ressurskrevende tjenester for kommunene.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at finansiering av ressurskrevende tjenester kanskje er den aller viktigste ordningen for utjevning av uforutsette og uunngåelige utgifter for

kommunene, fordi dette tilskuddet fanger opp ulikhetene i utgifter godt. Alle utgifter som er nødvendige for utføringen av oppgaven, må regnes med. Dette medlem mener ordningen må styrkes med mer enn det regjeringen foreslår, og vil øke ordningen med 400 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Dette medlem vil styrke ordningen gjennom at kommuners egenandel reduseres, at innbyggere mellom 67 og 80 år tas med i beregningen, og at grensen på 3 200 innbyggere for å motta tilleggskompensasjon oppheves.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 redusere kommunenes egenandel i ordningen med særlig ressurskrevende tjenester.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med særlig ressurskrevende tjenester til å også omfatte aldersgruppen 67 til 80 år.»

«Stortinget ber regjeringen oppheve grensen på 3 200 innbyggere for kommuner som mottar tilleggskompensasjon i ordningen med særlig ressurskrevende tjenester.»

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av ordningen med ressurskrevende tjenester og sikre at alle relevante kostnader kommunene har i ordningen, regnes med som grunnlag for den kommunale egenandelen.»

Komiteens medlem fra Rødt viser til de tidligere beskrivelsene av kommunesektorens økonomiske utfordringer og fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 legge frem en plan for å utvide toppfinansierungsordningen for ressurskrevende pleie- og omsorgstjenester slik at de som er i ordningen ved fylte 67 år, inkluderes også etter fylte 67 år.»

«Stortinget ber regjeringen øke tilleggskompensasjonen for ressurskrevende tjenester i forslaget til statsbudsjett for 2023 slik at deler av denne potten også kan tildeles kommuner med over 3 200 innbyggere.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at i toppfinansierungsordningen for ressurskrevende tjenester er det om lag 8 000 mottakere, og bevilgningen for 2022 er på 12,1 mrd. kroner. Kommunene har ikke plikt til å rap-

portere inn utgifter til enkeltpersoner som ikke er med i ordningen, eksempelvis mottakere over 67 år. Disse medlemmer er ikke kjent med at det finnes en oversikt over kostnader for enkeltpersoner slik at det er mulig å beregne provenyeffekten av å øke aldersgrensen.

Disse medlemmer viser til at det i KOSTRA-tallene for 2021 er registrert 68 300 mottakere av institusjonstjenester og hjemmetjenester som hadde et omfattende hjelpebehov. De samlede brutto driftsutgiftene for helse- og omsorgstjenester i kommunen i 2021 var på vel 176 mrd. kroner. Kostnadene ved å fjerne aldersgrensen kan antas å være betydelig. En utvidelse av ordningen med ett år, fra 67 til 68 år, med utgangspunkt i de mottakerne som var i ordningen ved utbetalingene i 2021, ville hatt en provenyeffekt på 300 mill. kroner i 2021. Det forutsetter ingen nye brukere etter 67 år.

Disse medlemmer mener det vil være viktig i den helhetlige gjennomgangen av inntektssystemet at det er godt samsvar mellom lovpålagte oppgaver og kostnadsnøkler. Det er i så måte viktig at kostnadsnøklerne som berører personer over 67 år, blir så gode og rettfærdige som mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, merker seg at norsk økonomi er i en høykonjunktur og det samtidig er store ekstraordinære utgifter på statsbudsjettet knyttet til koronapandemien, ekstraordinære høye strømpriser og mottak av ukrainske flyktninger. I perioder med høy aktivitet i den norske økonomien er det risiko både for uønsket høy inflasjon og et forhøyet rentenivå. Det siste tiåret har rentenivået vært historisk lavt, og norske kommuner har i samme periode pådratt seg en stor gjeldsbelastning. Flertallet merker seg at regjeringen legger til grunn at kommunesektoren samlet har 272 mrd. kroner i netto renteeksponering. Kostnaden ved en renteheving på ett prosentpoeng vil dermed binde opp 2,7 mrd. kroner i kommuner og fylkeskommuners budsjett (0,4 pst. av driftsinntektene). Flertallet mener derfor det er viktig for kommunesektoren at staten ikke bidrar til å øke inflasjonen eller rentenivået unødig.

Komiteen viser til at endringene i utbytteskatt som ble innført fra 1. januar 2022, har ført til at personlige skattytere har tatt ut mye mer utbytte enn vanlig i siste del av 2021. For personer med store utbytteinntekter betales ofte skatt på utbytter i forbindelse med skatteoppgjøret året etter. I anslaget på kommunesektorens inntekter i 2022 har regjeringen lagt til grunn at skatteinntektene øker med 14 mrd. kroner som følge av dette. Disse midlene fordeler seg med 11,4 mrd. kroner på kommunene og 2,6 mrd. kroner på fylkeskommunene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at dette er midler som kommunene ikke har planlagt for i 2022, og som vil bortfalle i 2023. Flertallet viser til at regjeringen for å unngå at den samlede offentlige pengebruken blir for høy i lys av den økonomiske situasjonen, har foreslått at en del av merinntektene fra tilpasningen til endret utbytteskatt skal tilfalle staten.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår at kommunesektoren får beholde 2,5 mrd. kroner av disse midlene som en engangsinntekt i 2022, mens 11,5 mrd. kroner tilfaller staten.

Komiteen viser til at regjeringen vil fordele 25 pst. av nedtrekket etter innbyggertall, mens 75 pst. av nedtrekket vil bli fordelt etter fordelingen av merinntekt fra utbytteskatt. Størstedelen av nedtrekket vil dermed bli gjort i kommuner med stor gevinst av den ekstraordinære utbytteskatteinngangen. Komiteen bemerker at dette betyr at kommunene med størst inntekt fra utbytteskatten vil bære største delen av nedtrekket i innbyggertilskuddet. I fylkeskommunene, hvor inntektsutjevningen er sterkere, vil hele beløpet trekkes likt per innbygger. Komiteen mener regjeringens garanti for at kommuner som eventuelt går i tap som følge av tilpasningene til den ekstraordinære utbytteskatten, skal bli kompensert, er viktig.

Komiteen viser til at regjeringen samtidig med Kommuneproposisjonen 2023 la fram revidert nasjonalbudsjett for 2022 (Meld. St. 2 (2021–2022)) og forslag til bevilgningsendringer for 2022 (Prop. 115 S (2021–2022)). I revidert nasjonalbudsjett foreslår regjeringen å øke bevilgningene til kommunesektoren med 200 mill. kroner for å kompensere kommunene for utgiftene til beredskapen ved å videreføre TISK-strategien (testing, isolering, sporing og karantene) også i 2. halvår av 2022. Komiteen mener TISK har vist seg å være et målrettet og viktig virkemiddel for å kontrollere smittespredning og håndtere pandemien. Rask og effektiv oppskalering av TISK vil kunne redusere behovet for å ta i bruk mer inngripende tiltak i møte med en ny smittebølge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg at regjeringen foreslår å trekke inn milliardbeløp fra kommunesektoren til fordel for staten. Dette er en merkelig manøver og rokker ved prinsippet om at kommunesektoren er skattefinansiert og ikke kun rammefinansiert. Disse medlemmer finner det merkelig at KS viser forståelse for grepet og ikke går inn på det prinsipielle. Disse medlemmer fremmer ikke forslag om å tilbakeføre pengene nå, men mener prinsipielt at dette er kommunesektoren sine penger og at dette nedtrekket i fremtiden bør kompenseres kommunesektoren. Dette også ut ifra at utbytter som er gjort

i 2021 for å tilpasse seg den nye regjeringens høyere beskatning overfor bedriftseiere, ville kommet senere år om ikke dette skjedde, og da ville inntektene tilfalt kommunene.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker betydningen av at staten fortsetter å kompensere kommunene for utgiftene til beredskap for å videreføre TISK-strategien så lenge det er behov for dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre, understreker at kommunesektoren på makronivå er kompensert for mindreinntekter og merkostnader som følge av covid-19-pandemien i 2020 og 2021. Flertallet legger til grunn at kommuner med særskilt høye utgifter knyttet til pandemien er søkt kompensert gjennom skjønnsmidlene.

Flertallet viser til at regjeringen har nedsatt en arbeidsgruppe, der KS også deltar, som skal vurdere hvordan koronakrisen har påvirket kommuneøkonomien. Flertallet merker seg at regjeringen varsler (i revidert nasjonalbudsjett) at regjeringen vil kompensere kommunesektoren for de direkte økonomiske virkningene av pandemien. Beløpet og innretningen på denne kompensasjonen vil regjeringen komme tilbake til etter at arbeidsgruppa har lagt fram sin rapport 1. september 2022 om kostnadene fra 1. halvår 2022. Først da vil man ha en samlet oversikt over kostnader og kompensasjon gjennom pandemiperioden.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at kommunene har hatt store merutgifter til å håndtere pandemien som nå er inne i det tredje året. Pandemien har preget kommunene på andre områder enn de sektorer som er direkte involvert i testing, sporing og vaksinerings. Belastningen på de samlede ressursene har vært stor, både fordi man har måttet omdisponere personell, håndtere fravær og omprioritere for å møte utfordringene. Tall fra KS basert på noen eksempelkommuner viser en omtrentlig utgift på i gjennomsnitt 1 mill. kroner per 1 000 innbyggere. Dessverre må det antas at pandemien vil få konsekvenser for kommuneøkonomien i lang tid fremover, både i TISK-arbeidet og med økt sykefravær, behov for satsing på digitale løsninger og fleksible ordninger grunnet smitte og sårbare grupper. Reaksjonene fra KS og Kommune-Norge viser at merkostnadene er noe kommunene er helt avhengig av å få kompensert fullt ut, ellers vil det mange steder gå ut over tjenestetilbudet til innbyggerne. Det vil selv i økonomisk robuste kommuner gå ut over disposisjonsfond og med det på sikt svekke kommunenes handlingsrom. Økte forskjeller vil forsterkes når velferdstilbud og ikke-lovpålagte oppgaver må reduseres.

Disse medlemmer viser til at utfordrende situasjoner igjen kan oppstå når tusenvis av flyktninger fra Ukraina trenger bolig, barnehage, skole og helsetilbud. Noen kommuner har et handlingsrom, mens andre melder at dette blir utfordrende. Det er derfor avgjørende at kommunene har tillit til at statlige myndigheter kompenserer dem i sin helhet for alle merkostnader, både til pandemihåndtering og bosetting av flyktninger.

Komiteens medlemmer Fremskrittspartiet mener det er naturlig at pandemien har endret arbeidsmarkedet og hvordan og når folk reiser i fremtiden. Økt bruk av hjemmekontor og mindre reising i jobbarender kan bety at man trenger å tenke nytt for kollektivselskapene. Disse medlemmer viser til rapporten «Pandemiens langsiktige konsekvenser», som KS har fått utarbeidet og omtalte under komiteens høring. I rapporten anslås det en varig reduksjon i antallet kollektivreiser på 10–15 pst. sammenlignet med nivået før pandemien.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at kompensasjonsordningen for fylkeskommunenes utgifter til kollektivtrafikk er økt og forlenget ut året for å unngå varig nedgang i kollektivtransporten. Disse medlemmer viser til anmodningsvedtak nr. 361 og 362 av 23. januar 2022 om fylkeskommunal kollektivtransport:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2022 vurdere kollektivselskaperes passasjerutvikling og økonomiske situasjon og legge frem forslag for å kompensere for tap av billetttinntekter og forhindre rutekutt.

Stortinget ber regjeringen sette et mål om at andelen reisende med kollektiv og jernbane skal opp på samme nivå som før pandemien og deretter vokse videre som et bidrag for å nå klimamålene.»

Disse medlemmer anser ikke anmodningsvedtaket som fulgt opp. Disse medlemmer understreker betydningen av å få kollektivtransporten opp på samme nivå som før pandemien og at den deretter vokser videre som et bidrag til å nå klimamålene. Disse medlemmer viser også til at Samferdselsdepartementets arbeidsgruppe for å finne virkemidler for å få reetablert kollektivandelen anbefalte tilskudd til kollektivaktørene for omstilling og utvikling.

Disse medlemmer peker på at det lenge har vært bred politisk enighet om det såkalte nullvekstmålet, som medfører at all økning i reisebehovet i de større byene skal tas med gange, sykkel eller kollektivtrafikk. Disse medlemmer mener oppnåelse av dette målet er en viktig forutsetning for å oppfylle Norges klimaforpliktelser. Disse medlemmer mener derfor det ikke er akseptabelt at andelen kollektivreisende blir ligg-

de på 85–90 pst. av 2019-nivået mens privatbilen tar en økende andel av de reisende.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at kollektivtransporten i fylkene og i Oslo kommune er spesielt hardt rammet av koronapandemien, og at det meldes om en nedgang på 10–15 pst. i trafikken etter pandemien. Noe av dette kan skyldes permanent endrede reisemønstre i form av økt bruk av hjemmekontor og digitale møter, men en bekymringsverdig andel av nedgangen skyldes økt bruk av privatbil til erstatning for kollektivtrafikken. Særlig i byområdene med god tilgang på kollektivtrafikk er det grunn til bekymring. Både av hensyn til miljø og av hensyn til å unngå økt behov for kostbare prosjekter for å øke vegkapasiteten i framtiden er det svært viktig at stat, fylkeskommuner og bykommuner samarbeider om tiltak som påvirker folk til å velge kollektivtransport framfor privatbil igjen. Fraværet av nye midler til dette i RNB-forslaget fra regjeringen kan tvinge fylkeskommunene til å måtte planlegge for redusert kollektivtilbud eller økte billettpriser. Det vil igjen føre til en negativ spiral med ytterligere overgang fra kollektivtransport til privatbil, i strid med både nasjonale og regionale miljømål.

Komiteens medlem fra Rødt viser til de tidligere beskrivelsene av kommunesektorens økonomiske utfordringer og fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i regelverket slik at det blir mulig for kommunene å ta inn høyere skattesats fra sekundær- og fritidsboliger enn fra primærboliger.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil videreføre maksimumssatsen for bolig, fritidseiendom og næringsseiendom i eiendomsskatten på dagens nivå. Disse medlemmer mener videre at øvrige eventuelle endringer i eiendomsskatten må utredes i samarbeid med kommunene før de kan innføres.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Rødt fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjøre det klart overfor kommunesektoren at koronarelaterte utgifter til vikarbruk o.l. skal dekkes i 2022.»

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2023 fremme forslag om å gjøre båtreiser gratis for alle samband til samfunn uten omkjøringsmuligheter.»

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at maksimal eiendomsskattesats for boliger og fritidsboliger ble redusert fra 7 til 4 promille under regjeringen

Solbergs regjeringsperiode. Disse medlemmer mener at eiendomsskatten er usosial og rammer uavhengig av betalingsevne eller hvor mye lån man har på hus og hjem. Disse medlemmer mener at eiendomsskatten hører inn under det lokale selvstyret, og mener videre at det bør være opp til den enkelte kommune å avgjøre om de skal ha eiendomsskatt eller ikke. Disse medlemmer viser til at den gode kommuneøkonomien bør gjøre det mulig å trappe ned eiendomsskatten. Disse medlemmer ønsker å innføre én enhetlig metode for fastsettelse av skattegrunnlaget for kommunal eiendomsskatt for å sikre likebehandling.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å senke satsen for eiendomsskatt ytterligere.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av utfordringsrett slik at private aktører kan utfordre offentlig monopoldrift av tjenester for å oppnå større mangfold, bedre kvalitet og til riktig kostnad for skattebetalerne.»

«Stortinget ber regjeringen gjeninnføre statlig finansiert eldreomsorg-forsøk for å øke kvaliteten på eldreomsorgen.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om økte midler til eldreomsorg/investering i flere omsorgsboliger/sykehjemsplasser.»

2.3 Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at inntektssystemet for kommunene skal legges til rette for likeverdige tjenestetilbud uansett hvor man bor i Norge. Inntektssystemet har en utjevnenende virkning på både geografiske, økonomiske og sosiale forskjeller. Samtidig er det store forskjeller i inntektsnivået mellom ulike norske kommuner.

Flertallet merker seg at regjeringen varsler en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene med bakgrunn i rapporten fra inntektssystemutvalgets rapport som er ventet i august 2022. Den helhetlige gjennomgangen skal resultere i et forslag til nytt inntektssystem for kommunene som vil varsles i kommuneproposisjonen for 2024. Flertallet merker seg at regjeringen i sammenheng med den helhetlige gjennomgangen varsler endringer i basistilskuddet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen i

Hurdalsplattformen har uttalt et mål om å fjerne delene i inntektssystemet som straffer kommuner som ikke slår seg sammen. Videre i plattformen står det at regjeringen vil sørge for at det kommunale inntektssystemet sikrer et likeverdig tjenestetilbud i hele landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener kommunenes inntektssystem skal brukes til å utjevne de økonomiske forskjellene mellom kommunene, og inntektssystemet til kommunene skal sikre at forholdet mellom inntekter og faktiske oppgaver samsvarer bedre.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg også at regjeringen varsler endringer i inntektssystemet for fylkeskommunene med bakgrunn i de endringer i fylkeskommunestrukturen som er foreslått i Prop. 113 LS (2021–2022) Deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova. Endringene vil bli fremmet i kommuneproposisjonen for 2024.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at dersom inntektssystemet skal gi en rettferdig fordeling av inntekter mellom kommunene, må systemet oppdateres med jevne mellomrom. Da regjeringen Solberg oppdaterte inntektssystemet for fylkeskommunene i 2015, var deler av kostnadsnøkkelen basert på analyser og tallmateriale som var minst 20 år gamle. Det var derfor nødvendig med et nytt inntektssystem for å fange opp endringer i befolkningssammensetning, bosettingsmønster, infrastruktur, inntekter og utgifter. I 2020 ble inntektssystemet revidert for å tilpasse kostnadsnøkkelen til den nye fylkesinndelingen. Regjeringen la stor vekt på stabilitet i inntektsfordelingen samtidig som regionreformen trådte i kraft.

Disse medlemmer viser til Prop. 113 LS (2021–2022) Deling av fylker og Ålesund kommune og endringer i inndelingslova (ny fylkesinndeling og nye fylkesnavn). Disse medlemmer merker seg at regjeringen har nedsatt et ekspertutvalg som skal se på inntektssystemet for fylkeskommunene, innen 1. desember 2022. Disse medlemmer merker seg også at forslaget til nytt inntektssystem skal komme i forbindelse med Kommuneproposisjonen 2024, og at det nye systemet vil tre i kraft samtidig med endringene i fylkesinndelingen.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg oppnevnte et offentlig utvalg som skal foreta en helhetlig gjennomgang av inntektssystemet for kommunene. Utvalget skal levere sin utredning i løpet av august 2022. Disse medlemmer merker seg at regjeringen sender utvalgets NoU på høring høsten 2022, og

fremmer forslag til nytt inntektssystem i Kommuneproposisjonen 2024. Disse medlemmer imøteser utvalgets rapport.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser videre til regjeringens forslag til fordeling av midler til gratis ferje på trafikksvake samband. Denne fordelingen gjøres med bakgrunn i regjeringens forslag om å øke bevilgningene til gratis ferjer med 59 mill. kroner. 53 mill. kroner bevilges til fylkeskommunene. Totalt er et bevilget 83 mill. kroner til fylkeskommunene for dette formålet i 2022, noe som skal legge til rette for at fylkeskommunene kan innføre gratis ferjer i alle fylkeskommunale ferjesamband i helårsdrift med under 100 000 passasjerer på årsbasis, i løpet av 2. halvår 2022.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener bevilgningen på 83 mill. kroner til fylkeskommunene for å innføre gratis ferjer er en viktig satsing og prioritering av de som bor ytterst ved kysten. Bevilgningen skal sørge for at alle fylkeskommunale ferjesamband i helårsdrift med under 100 000 passasjerer på årsbasis blir gratis. Det er stor verdiskapning langs kysten, men mange kystsamfunn har utfordringer med bosetningen. Dette flertallet viser til at ferjebillettene har vært dyre. Satsingen på gratis ferje er et konkret og viktig bidrag som vil gjøre det lettere for næring og fastboende i små kystsamfunn.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre merker seg regjeringens forslag om at ferje med under 100 000 passasjerer årlig skal bli gratis. Disse medlemmer mener dette vil slå uheldig ut for næringsliv og fastboende på øysamfunn som har anløp kun av hurtigbåt og ikke ferjer. Dersom ferjeanløp til småsamfunn blir gratis, vil det bli mindre attraktivt å bo og drive næring på øyer uten ferjeanløp, og man risikerer nedbygging av disse øysamfunnene og næringslivet som holder til der.

Disse medlemmer viser for øvrig til at ferjeprisene ikke alene sikrer næringslivet og fastboende god mobilitet langs kysten og i små øysamfunn, men at også tilstrekkelig kapasitet og hyppighet på avgangene er viktig for å redusere reisetid og opprettholde et godt tilbud.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at de høye ferjeprisene har vært en utfordring for folk og næringsliv i mange kystsamfunn. Regjeringen utgått av Arbeiderpartiet og Senterpartiet har et klart mandat om å redusere de geografiske og økonomiske forskjellene i Norge og bidra

til en ny kurs i distriktpolitikken. Disse medlemmer merker seg at medlemmene fra Høyre og Venstre er negative til at regjeringen nå innfører en ordning som vil komme mange kystsamfunn til gode. Disse medlemmer mener gratis ferje på samband med under 100 000 passasjerer årlig, samt den generelle reduksjonen av ferjeprisene Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti prioriterte i statsbudsjettet for 2022, er viktige grep for å legge til rette for at flere folk og næringsliv finner seg til rette i Distrikts-Norge.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til ferjeavløsningsordningen og understreker betydningen av å likebehandle ferjeavløsningsprosjekt som har oppstart i 2022–2023, med de lokalsamfunnene som får gratis og sterkt reduserte takster som følge av regjeringens reduksjoner av ferjetakster. Disse medlemmer mener at ferjeavløsningsmidlene må oppjusteres tilsvarende det disse lokalsamfunnene hadde fått i forbindelse med takstreduksjonene, dette for å forhindre at bompengetakstene blir så høye at det fører til fraflytting og store inntektstap.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at fylkeskommunene har ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten. I statsbudsjettet for 2022 ble det vedtatt å styrke tannhelsetjenesten med 168 mill. kroner, slik at det innføres 50 pst. rabatt på offentlige tannhelsetjenester for ungdom i alderen 21–22 år. 50 pst. rabatt for ungdom på 21–22 år betyr et helt nytt tannhelsetilbud for denne aldersgruppen, og det er derfor behov for å justere delkostnadsnøkkelen. Flertallet merker seg at det per i dag ikke finnes statistikk over ressursbruk til tannhelsetjenester for denne aldersgruppen. Flertallet støtter derfor regjeringens vurdering av at det kriteriet som best fanger opp ressursbehovet ved innføringen av det nye tilbudet, er antall innbyggere i aldersgruppen 21–22 år. Det er også naturlig at dette kriteriet tillegges vekt ut fra størrelsen på bevilgningen til tiltaket i statsbudsjettet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen i Hurdalsplattformen har varslet at den ønsker en gradvis utvidelse av den offentlige tannhelsetjenesten med mål om å likestille tannhelse med andre helsetjenester. Videre er det varslet at regjeringen ønsker å innføre gratis tannhelsebehandling til personer i alderen 19 til 21 år og innføre halv pris på tannhelsebehandling for personer i alderen 22 til 25 år. Disse medlemmer mener 168 mill. kroner til fylkeskommunene for å innføre 50 pst. rabatt for 21- og 22-åringer er et viktig første steg i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at det er et stort behov for en tannhelsereform. Altfor mange går i dag med ubehandlede tannproblemer fordi de ikke har råd til behandling. Andre tar opp dyre forbrukslån for å få helt nødvendig behandling. Disse medlemmer er enige i målet om å likestille tannhelse med andre helsetjenester og mener rabatt for 21- og 22-åringer i den offentlige tannhelsetjenesten er en viktig, men svært forsiktig start. Disse medlemmer vil understreke at for å få en full likestilling med andre helsetjenester er det nødvendig med en kraftig utbygging av den offentlige tannhelsetjenesten, en full gjennomgang av dagens regelverk og innføring av egenandelstak.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det i budsjettenigheten mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble fattet et vedtak om å sette ned et utvalg som skal foreslå nødvendige grep for å likestille tannhelse med andre helsetjenester.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at Stortinget i behandlingen av Innst. 295 L (2021–2022) har vedtatt å oppheve de delene av Stortingets lovvedtak nr. 108 av 8. juni 2017 som legger til rette for å overføre ansvaret for den offentlige tannhelsetjenesten fra fylkeskommunene til kommunene. Flertallet mener det er viktig at den offentlige tannhelsetjenesten fortsatt skal være et fylkeskommunalt ansvar i tråd med både tannlegenes, fylkenes og kommunenes ønsker.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre merker seg at regjeringen foreslår en ny fordelingsnøkkel innen tannhelsetjenesten. Disse medlemmer mener tannhelsetjenesten i Norge fungerer godt. I dag er tannbehandling gratis for én av fire innbyggere, inkludert barn og unge, personer med ruslidelser og eldre på sykehjem eller som får hjemmesykepleie. I tillegg har mennesker som har ulike tannlidelser, gode ordninger med blant annet reduserte priser. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg har endret støtteordningene slik at de treffer dem som trenger det mest. Siden 2013 er skjermingsordninger for personer med særskilte behov økt, og det er nå en halv million som hvert år mottar stønad til tannbehandling fra folketrygden.

Disse medlemmer mener det er viktig at velferdsstaten er der for dem som trenger den mest, og støtter ikke en generell utvidelse av den offentlige tannhelsetjenesten.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at regjeringen varsler

behandling av endringer i inntektssystemet både for kommuner og fylkeskommuner i kommuneproposisjonen for 2024, og vil der vurdere de faglige rådene gjennom utredning og regjeringens vurderinger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt imøteser utredningen fra det offentlige utvalget som gjennomgår inntektssystemet for kommunene. Alle kommuner har samme ansvar og oppgaver overfor sine innbyggere, og det må være like muligheter for alle uavhengig av størrelse eller hvor i landet tjenestene skal gis. Et inntektssystem som har en økt inntektsutjamning vil etter disse medlemmers mening sikre bedre og likeverdige tjenester til alle.

2.4 Skjønnsstilskuddet 2023

Komiteen viser til at regjeringen foreslår at den samlede skjønnsrammen i 2023 blir satt til 1 332 mill. kroner. Av denne rammen fordeles 950 mill. kroner til kommunene og 382 mill. kroner til fylkeskommunene.

Komiteen viser til at skjønnsstilskuddet er et virkemiddel for å fange opp elementer som ikke inntektssystemet fanger opp. Uforutsette hendelser knyttet til mer ekstremvær og konsekvenser av klimaendringene kan innebære betydelig økte kostnader til erstatning og opprydning. Komiteen vil understreke viktigheten av å sikre tilstrekkelig finansiering av forebyggende arbeid for å unngå uforutsette hendelser som typisk dekkes av skjønnsstilskuddet. Komiteen viser til at det er viktig at skjønsspotten er tilstrekkelig til å dekke de uforutsette hendelser og elementer som inntektssystemet ikke fanger opp.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, vil videre påpeke behovet for å sikre at inntektssystemet fanger opp og kompenserer for urimelige merkostnader til ordinær tjenesteyting i kommunene, som tilskudd til ressurskrevende tjenester. Dette er tjenester som ikke over tid er ment skal dekkes av skjønnsstilskudd.

Komiteen viser til at man ser større og hyppigere skader knyttet til flom, skred og ras. Hvert år holder departementet tilbake deler av skjønnsstilskuddet til kommuner og fylkeskommuner for å kunne kompensere kommunesektoren for kostnader ved slike uforutsette hendelser, eksempelvis kvikkleireskredet i Gjerdrum kommune. I Kommuneproposisjonen 2023 er det satt av totalt 170 mill. kroner i tilbakeholdte midler med henholdsvis 120 mill. kroner til kommunene og 50 mill. kroner til fylkeskommunene.

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å redusere basisrammen med 50 mill. kroner. Forslaget vil bety at basisrammen til kommunene i 2023 settes til 800 mill. kroner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, merker seg at regjeringen mener at rammetilskuddet til kommunene i størst mulig grad bør fordeles etter faste kriterier og ikke etter skjønnsmessige vurderinger. Av reduksjonen i basisrammen til kommunene overføres 40 mill. kroner til innbyggertilskuddet, som vil sikre en fordeling etter faste kriterier og gir større forutsigbarhet for kommunene. Fra 2017 til og med 2022 er basisrammen redusert med totalt 341 mill. kroner.

Flertallet viser til at regjeringen foreslår å øke bevilgningen til prosjektskjønnsmidler med 10 mill. kroner til 30 mill. kroner i 2023. Formålet med midlene er å bidra til utviklings- og fornyingsprosjekter i og for kommunesektoren. Prosjektene skal ha overføringsverdi til flere kommuner og/eller fylkeskommuner, og et opplegg for erfaringsspredning skal inngå i prosjektet.

2.5 En nyskapende og bærekraftig kommunesektor

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, har merket seg at regjeringen varsler en tillitsreform i offentlig sektor. Regjeringen uttaler at partene i arbeidslivet og kommunesektoren vil få sentrale roller i dette arbeidet, og at regjeringen ønsker større handlingsrom for kommunale og fylkeskommunale myndigheter og mer faglig frihet for førstelinjen. Flertallet mener offentlig sektor i møtet med nye utfordringer må være utviklingsorientert. Målet må være at kommunesektoren på sikt skal gi økt kvalitet på blant annet velferdstjenestene.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet at det i arbeidet med tillitsreformen kan være aktuelt å innføre forsøk med fritak fra lover og regler. Flertallet ser positivt på regjeringens ønske om å etablere flere forsøk i kommunal sektor og mener det kan være interessant å hente inspirasjon fra Danmark, hvor det er egne forsøkslover innen eldreomsorg, grunnskole og barnehager.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at det norske samfunnet er inne i en betydelig omstillingsfase. Omlegging fra en sterkt oljebasert økonomi til et grønt, nyskapende og bærekraftig næringsliv, og den demografiske utviklingen i befolkningen, krever at offentlig forvaltning i både stat, fylke

og kommune må være omstillingsdyktig og bruke ressursene effektivt og i samsvar med innbyggernes behov.

Disse medlemmer viser til at budsjettforslaget for 2022 fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti videreførte regjeringen Solbergs satsing på en enklere hverdag for folk flest med en fortsatt fornying, forenkling og forbedring av offentlig sektor. Det ble lagt til rette for videre innovasjon, omstilling og digitalisering. I budsjettforslaget fra regjeringen Solberg ble det foreslått en offensiv satsing på digitalisering og opprettholdelse av et høyt digitaliseringstempo ved å foreslå om lag 1,8 mrd. kroner til nye digitaliseringstiltak i 2022. I tillegg ble allerede vedtatte digitaliseringssatsinger på flere sentrale områder foreslått videreført, og en rekke prosjekter ble foreslått gjennomført innenfor virksomhetenes gjeldende rammer. Forslagene til budsjetttiltak ville bidratt til en forenkling og effektivisering i offentlig sektor, mer stabile og brukervennlige offentlige tjenester og mer verdiskaping i privat næringsliv.

Disse medlemmer mener det er et stort potensial for en mer effektiv bruk av fellesskapets midler, og mener derfor at dette arbeidet må forsterkes i årene som kommer. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg arbeidet for å effektivisere planprosessene gjennom bruk av IKT-verktøy. Disse medlemmer viser til at Norges første digitale varsel om planoppstart ble sendt ut 13. januar 2021.

Disse medlemmer viser til at digitalisering av offentlig sektor bidrar til mer effektiv drift og forenklinger for innbyggere og næringsliv. Dette forutsetter at regelverket er digitaliseringsvennlig. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i september 2020 etablerte Ressurssenter for deling av data i Digitaliseringsdirektoratet. Dette senteret skal understøtte og legge til rette for målene om sammenhengende og proaktive offentlige digitale tjenester og datadrevet innovasjon. Dette innebærer at regelverk må utvikles for å legge til rette for mer deling av data og hel eller delvis automatisering av saksgang og saksbehandling. Samtidig skal regelverket ivareta personvern, rettssikkerhetsprinsipper og andre krav til forsvarlighet. Regelverket bør være klart og forståelig, uten unødig kompleksitet og unødvendige skjønnsbestemmelser, og begreper må harmoniseres der det er hensiktsmessig. Disse medlemmer mener at arbeidet med digitalisering og forenkling må fortsette.

Disse medlemmer viser til at Norges investeringer i kommunikasjonsinfrastruktur de siste årene har vært større enn noen gang. Utviklingen av tjenester som leveres over mobil- og bredbåndsnettet, skjer i rask takt. Disse medlemmer viser til at det i 2013 kun var 63 pst. av husstandene som hadde tilbud om raskt bredbånd med minst 100 Mbit/s. Disse medlemmer viser videre til at Solberg-regjeringen satte som mål at i 2020 skulle 90 pst. av alle husstander ha tilgang til høy-

hastighetsbredbånd med minst 100 Mbit/s. Dette målet ble nådd. Disse medlemmer viser i den forbindelse videre til Meld. St. 28 (2020–2021), der regjeringen Solberg satte en sluttdato for når målet om dekning til samtlige husstander i hele landet skal nås. Det er viktig at alle i distriktene også skal få tilgang til internett med høy hastighet, og disse medlemmer understreker at dette legger grunnlaget for videre utvikling mot gigabit-samfunnet. Selv om bredbånd med 100 Mbit/s i dag regnes for å være tilstrekkelig for de fleste, er det mye som taler for at det på sikt ikke vil være tilstrekkelig. Derfor er det også i Meld. St. 28 (2020–2021) satt et mål om at alle norske nødmeldingssentraler, rådhus og andre viktige offentlige administrasjonsbygg, skoler og transportknotepunkter skal ha tilbud om minst 1 Gbit/s nedlastingshastighet innen utgangen 2025.

Disse medlemmer viser til at kommunene og fylkeskommunene har et viktig samfunnsansvar for å legge til rette for fremføring av elektronisk kommunikasjon over hele landet, både som planmyndighet, utviklingsaktør og grunneier. Disse medlemmer viser videre til at kommunene og fylkeskommunene råder over viktige føringsveier for elektronisk kommunikasjon, slik som bygninger, stolperækker, veier og arealer. Disse medlemmer viser til at fylkeskommunen har ansvaret for forvaltningen av de statlige tilskuddsmidlene til bredbånd og fordeler disse i fylkene. Disse medlemmer påpeker at det er viktig at den statlige støtten følges opp av lokale og regionale tilskuddsmidler.

Disse medlemmer viser til at bredbåndssatsningen har fått direkte innvirkning på aktørenes kommersielle vurderinger av utbyggingsprosjekter. Det er derfor vesentlig at regjeringen Solberg fikk på plass en ny graveforskrift som gjør det enklere og billigere å etablere bredbånd. Det er viktig å fortsette forenklingsarbeidet og legge forholdene ytterligere til rette for en mer ensartet praksis for kommunenes graveregler, gebyrer, søknadsprosesser og tilgang til fysisk infrastruktur.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2023 med status og plan for hvordan det kan legges til rette for at alle husstander og virksomheter i Norge skal ha tilbud om minimum 100 Mbit/s nedlastingshastighet og 10 Mbit/s opplastingshastighet i 2025.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2023 med status og plan for hvordan det

kan legges til rette for at alle norske nødmeldingssentra-ler, rådhus og andre viktige offentlige administrasjonsbygg, skoler og transportknutepunkter skal ha tilbud om minst 1 Gbit/s nedlastingshastighet og minst 100 Mbit/s opplastingshastighet innen utgangen av 2025.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, understreker at tilgang til høyhastighets internett er helt nødvendig for å opprettholde bosetting over hele landet. Nettet må være raskt og pålitelig for at folk skal kunne arbeide eller gå på skole, samt for at næringsaktører skal kunne drive virksomhet. Når det i enkelte områder ikke er tilfredsstillende bredbånd og heller ikke mobildekning, må dette prioriteres for å kunne skape muligheter i hele landet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet støtter intensjonen i forslaget om 1 Gbit/s hastighet i viktige offentlige administrasjonsbygg. Samtidig er det fortsatt slik at en relativt stor andel av norske husstander står uten tilgang på stabilt høyhastighetsbredbånd. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å prioritere å sikre høyhastighets internett til alle husstander i Norge framfor å bruke store offentlige ressurser på å forbedre det som mange steder allerede er tilstrekkelig god internettilgang på rådhus rundt om i landet.

Komiteen viser til at KS og daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet våren 2021 inngikk en samarbeidsavtale om innovasjon og oppfølging av bærekraftsagendaen. Avtalen er videreført under ny politisk ledelse i Kommunal- og distriktsdepartementet, og målet er å bidra til en nytenkende, innovativ og bærekraftig offentlig sektor som leverer gode tjenester, har høy grad av tillit i befolkningen og finner nye løsninger på samfunnsutfordringer. Komiteen viser til at KS og Kommunal- og distriktsdepartementet har etablert en arbeidsgruppe som skal vurdere hvordan man kan få til mer systematisk bruk av forsøk i offentlig sektor.

Komiteen viser til at digitalisering og bruk av ny teknologi er en forutsetning for å lykkes med å fornye offentlig sektor. Digitalisering bidrar til å løse utfordringer på nye måter og er et virkemiddel for innovasjon.

Komiteen mener digitale hjelpemidler vil være en viktig del av løsningen på demografiutfordringene alle norske kommuner står overfor i tiårene framover. I digitaliseringsarbeidet må tjenestene utvikles med «brukernes» behov i sentrum. Det gjelder både «brukere» i form av innbyggere som møter de digitale hjelpemidlene i sin hverdag, og interne brukere i kommunen som skal oppleve verktøy som effektiviserer og forenkler arbeidsoppgaver.

Komiteen ser positivt på arbeidet som er igangsatt med digitalisering av både byggesøknader og brukervennlige løsninger i Husbanken. Samtidig er det viktig å huske på at en stor andel av Norges befolkning fortsatt ikke mestrer de digitale flatene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, understreker at fylkeskommuner og kommuner er avgjørende for å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling. Dersom Norge skal lykkes i sitt bærekraftsarbeid, er lokaldemokratiet, lokalkunnskap og lokale bærekraftige løsninger helt avgjørende.

Komiteen viser til at det på denne bakgrunn er inngått en samarbeidsavtale mellom KS og regjeringen om bærekraft og innovasjon. Gjennom avtalen skal partene i fellesskap blant annet utvikle en forståelse av hva bærekraftsmålene betyr for kommunesektoren, og hvordan de kan operasjonaliseres. Komiteen mener bærekraftsmålene er et nyttig verktøy for kommunesektoren, og målene bør være en del av de ordinære planleggings- og prioriteringsprosessene i kommuner og fylkeskommuner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er riktig at profesjonelle aktører i byggesaker i stadig større grad forventes å forholde seg til kommunen gjennom heldigitale løsninger. De fleste privatpersoner har nå også tilgang til og benytter seg av digitale tjenester. Samtidig er det viktig at privatpersoner som ikke har tilgang til, eller kompetanse på, digitale plattformer, har muligheten til å få direkte oppfølging av fysiske personer i kommunen.

Disse medlemmer er videre opptatt av at det viktige digitaliseringsarbeidet som skjer i kommunene, må kombineres med en satsing på å sikre alle husstander i Norge høyhastighets internettilgang. Disse medlemmer mener høyhastighets internettilgang må bli en rettighet på lik linje med strøm dersom Norge skal lykkes med å utnytte potensialet for nye, effektive og innovative løsninger som ligger i digitaliseringen. Disse medlemmer støtter derfor regjeringens mål om at alle husstander i Norge skal gis tilgang til høyhastighets bredbånd innen 2025.

2.6 Et velfungerende og tillitsskappende demokrati

Komiteen vil innledningsvis bemerke at et levende lokaldemokrati er grunnsteinen i folkestyret og en forutsetning for tillit og legitimitet også til det nasjonale folkestyret. Det er store forskjeller mellom kommunene når det gjelder hvilke utfordringer de står overfor, og det er kommunene selv som er best i stand til å vurdere hva

som trengs mest i deres kommune. Komiteen ser viktigheten av et sterkt lokaldemokrati som gir rom for skreddersydde løsninger for det enkelte lokalsamfunn.

Komiteen vil videre understreke at vi har et sterkt demokrati i Norge. Norge skårer høyt på alle internasjonale demokratirangeringer, og tilliten mellom folk, tilliten til politikere og tilliten til våre institusjoner er høy. Tillit er avgjørende for å kunne ha et velfungerende demokrati. Det bidrar til forståelse og aksept også på tvers av politiske skillelinjer.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, presiserer at tillit må bygges over tid, men raskt kan brytes ned. Det er derfor viktig at alle samfunnsaktører bidrar til tillit gjennom involvering av folk i viktige saker. Flertallet mener kommuner og fylkeskommuner har et særlig ansvar, som forvaltere av lokaldemokratiet, for involvering av folk i viktige lokaldemokratiske prosesser. Muligheten til å ytre sine meninger i slike saker er avgjørende for det tillitssamfunnet vi har bygd i Norge.

Komiteen viser til at det ved valget i 2021 var en nedgang i valgdeltakelsen i de fleste grupper. Dersom denne trenden fortsetter, vil det være bekymringsverdig, men valgdeltakelsen på 77,2 pst. var samlet sett innenfor intervallet for valgdeltakelse ved stortingsvalg de siste 30 årene. Komiteen mener lav valgdeltakelse blant utenlandske statsborgere er en utfordring som bør følges opp nærmere fremover. Komiteen ser også med bekymring på at valgdeltakelsen for personer med grunnskole som høyeste fullførte utdanning falt med hele 4 prosentpoeng fra 2017 til 2021. Et stadig økende skille i valgdeltakelsen basert på utdanning er uheldig.

Komiteen viser til at valgdeltakelsen ved samestingsvalget i 2021 var på 68,6 pst. Dette er en nedgang på 1,7 prosentpoeng sammenliknet med valget i 2017, og 8,6 prosentpoeng lavere enn deltakelsen ved stortingsvalget. Komiteen bemerker at det var store variasjoner i valgdeltakelsen i de syv ulike valgkretsene. Det var høyest valgdeltakelse i de to nordligste valgkretsene: Årvågå valgkrets med 77,3 pst. og Østre valgkrets med 75,5 pst. Valgdeltakelsen i Sør-Norge valgkrets var lavest, med 61,6 pst. Komiteen viser til at dette er tilnærmet likt valgdeltakelsen i 2017, som var på 61,4 pst.

Komiteen viser til at det ved valget i 2019 samlet sett var den høyeste valgdeltakelsen ved et lokalvalg siden 1991. Det gjaldt både for kommunestyrevalget og fylkestingsvalget. Økt valgdeltakelse og bedre kjønnsbalanse i kommunestyrene er positive utviklingstrekk som komiteen vil understreke viktigheten av å etterstrebe også ved lokalvalget i 2023.

Komiteen ser med bekymring på økt omfang av hatefulle ytringer og trusler mot personer som engasjerer seg i politikken. For å opprettholde et levende demokrati er det en grunnleggende forutsetning at folk velger å engasjere seg i politikken.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg la til rette for levende lokalsamfunn over hele landet. Et sterkt lokalt folkestyre gir folk og lokalsamfunn frihet og mulighet til å styre sin egen hverdag og samfunnsutvikling. Disse medlemmer vil for eksempel peke på differensieringer i statlige planretningslinjer for bygging i strandsonen i områder med lavt utbyggingspress. Regjeringen Solberg arbeidet for å redusere statlig detaljstyring og byråkrati, spre makt og myndighet og bygge samfunnet nedenfra. Samtidig er det avgjørende å opprettholde et velfungerende statsapparat som ivaretar de oppgaver og funksjoner som det er naturlig at løses på statlig nivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, påpeker at det er viktig å opprettholde den norske tradisjonen med sterke velferdskommuner med et stort reelt selvstyre. Flertallet mener at prinsippet om lokalt selvstyre er grunnleggende.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, mener at norske kommuner skal fortsette å få økt lokal handlefrihet – fordi det er lokalpolitikkerne, innbyggere, ansatte, frivillige organisasjoner og lokale bedrifter som kjenner sine ønsker og behov best. Derfor vil dette flertallet gi kommunene mer lokal selvbestemmelse og økt handlingsrom og la seg inspirere av frikommuneforsøket i Danmark.

Dette flertallet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av frikommuneforsøk etter inspirasjon fra Danmark og komme til Stortinget med en sak om dette senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener det er svært gledelig at et bredt flertall i Stortinget virker å gi sin tilslutning til regjeringens mål om å øke bruken av forsøk i kommunesektoren. Disse medlemmer viser til at regjeringen under punkt 5.1 i Prop. 110 S (2021–2022) allerede har varslet at en arbeidsgruppe bestående av personer fra departementet og KS er godt i gang med å se på hvordan man kan få til en mer systematisk bruk av forsøk i kommunesektoren. Det fremkommer

under denne omtalen at arbeidsgruppen ser på både erfaringene fra Danmark og hvordan en slik ordning kan innrettes i Norge.

2.7 Oppgavefordeling og regelverk

Komiteen viser til at det som følge av covid-19-pandemien og håndtering av ankomst av fordrevne fra Ukraina er foretatt midlertidige endringer i en rekke lover som berører kommunesektoren, som f.eks. integreringsloven og plan- og bygningsloven. Disse endringene har ulik varighet, men de fleste lover som omhandlet smittesituasjonen, er nå avviklet. Videre varighet av lovendringene som er fremmet og iverksatt med bakgrunn i flyktningssituasjonen, vil vurderes fortløpende.

2.7.1 ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

2.7.1.1 Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 107 L (2021–2022) Midlertidige endringer i lovverket som følge av ankomst av fordrevne fra Ukraina foreslår en rekke lovendringer. Komiteen mener det er nødvendig å innrette enkelte ordninger og tjenester annerledes enn i en normalsituasjon dersom man skal lykkes med både mottak og integrering av svært mange mennesker på én gang. Regelverket må være tilstrekkelig fleksibelt, slik at kommunene raskt skal kunne bosette de fordrevne. Komiteen viser til at regjeringen har fremmet forslag til midlertidige endringer i integreringsloven, barnevernloven, opplæringsloven, barnehageloven, helselovgivningen, folketrygdloven og plan- og bygningsloven. En rekke av lovendringene har betydning for kommunesektoren. Komiteen viser til Innst. 352 L (2021–2022), hvor de aktuelle lovendringene er nærmere omtalt.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at Russlands og Putins meningsløse krigføring mot Ukraina har ført til den største flyktningkrisen i Europa siden andre verdenskrig. Disse medlemmer viser til at Høyre og Venstre helt siden krigen brøt ut, har etterlyst en klar strategi fra regjeringen for å håndtere en svært stor flyktningkrise. Norge opplevde en flyktningkrise i 2015–2016, og beredskap for mottak av flyktninger ble i den forbindelse forbedret. Disse medlemmer viser til at det i 2015 kom om lag 30 000 asylsøkere til Norge. Det er nå anslått at det vil komme flere på kortere tid, og disse medlemmer støttet derfor i det vesentlige Prop. 107 L (2021–2022) for å håndtere situasjonen. Disse medlemmer vil likevel understreke at dette er midlertidige lovendringer innført for å håndtere en krisesituasjon, og at disse reglene

ikke skal vedvare i en normalsituasjon. Disse medlemmer mener videre at det ikke med dagens ankomster er grunnlag for å fravike rettigheter for blant annet pasienter og barn som trenger hjelp fra barnevernet. Disse medlemmer viser til egne forslag og merknader i Innst. 352 L (2021–2022).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting per dags dato er 0,5 måneder for fordrevne fra Ukraina. Til sammenligning var gjennomsnittlig ventetid i 2019 3,2 måneder for alle flyktninger, og i 2015 var den på 8,4 måneder.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringen allerede 17. mars 2022, kun få uker etter krigens utbrudd, besluttet å hente 5 250 ukrainske flyktninger til Norge gjennom to ulike europeiske samarbeidsordninger. Av ulike årsaker, som ligger utenfor norsk kontroll, har ikke alle disse flyktningene ankommet per 1. juni 2022, men den norske regjeringen har hele veien stått klar og håndtert krisen på en god, effektiv og ansvarlig måte.

2.7.1.2 Lovfesting av at det ved søknad om økonomisk sosialhjelp ikke skal tas hensyn til barnetrygd

Komiteen viser til at Stortinget i budsjettbehandlingen for 2022 ba regjeringen legge fram forslag til endring av sosialtjenesteloven om at barnetrygd skal holdes utenfor ved beregning av økonomisk sosialhjelp, med sikte på ikrafttredelse fra 1. september 2022. Lovendringen ble fremmet av regjeringen i Prop. 87 L (2021–2022) Endringer i sosialtjenesteloven og arbeidsmiljøloven og behandlet av Stortinget i Innst. 375 L (2021–2022). Komiteen viser til at kommunene er kompensert med 187 mill. kroner i økt rammetilskudd i 2022. En økning av utmålt stønad til barnefamilier som tilsvarende barnetrygden, er anslått å gi kommunene årlige merutgifter på om lag 560 mill. kroner. Komiteen merker seg at regjeringen vil komme tilbake til helårseffekten i statsbudsjettet for 2023.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at fastsettelse av stønadsnivået på sosialhjelp er skjønnsmessig og ikke representerer faste summer. Disse medlemmer mener det kan være vanskelig å sikre at en lovendring om å holde en bestemt inntekt utenfor automatisk vil gi høyere stønad. Å se bort fra barnetrygden i vurderingen er ikke en garanti for at kvaliteten på de sosiale tjenestene som gis til barnefamilier, er god. Det kan derfor være mer treffsikkert med andre tiltak for lavinntektsfamilier, slik som gratis kjernetid i barnehagen og billigere skolefritidsordning. Disse medlemmer viser til at Høyre i regjering også innfør-

te fritidskortet, som var ment å være en mer treffsikker ordning for å gi alle barnefamilier gratis fritidsaktiviteter. Disse medlemmer viser videre til at regjeringens forslag anslås av departementet å ha en økonomisk merutgift for kommunene på om lag 560 mill. kroner. For 2022 ble det bevilget 187 mill. kroner til dette formålet for å kompensere for kommunenes merutgifter. Disse medlemmer registrerer at regjeringens budsjettavtale med Sosialistisk Venstreparti ikke dekker kommunenes merkostnader til sosialhjelp som følge av dette forslaget.

Disse medlemmer viser til at sosialhjelp skal være en midlertidig ytelse og ikke noe familier skal leve av over tid. Disse medlemmer viser videre til at barnetrygden er et viktig virkemiddel for å bedre familienes økonomi, og at den med Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i regjering ble økt for første gang på mange år. Spesielt i de første årene av barnets levetid kan det være krevende for familiene med lave inntekt og høye utgifter. Disse medlemmer viser til at disse partiene derfor økte barnetrygden for barn opp til 6 år med 8 200 kroner. Disse medlemmer viser til at barnetrygden samtidig økte med 1 000 kroner også for barn og unge mellom 6 og 18 år. Disse medlemmer viser videre til at hele økningen av barnetrygden ble holdt utenfor beregningen av sosialhjelpen, og at dette var et positivt bidrag særlig til familier med lav inntekt.

2.7.1.3 Om arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 114 LS (2021–2022) Endringer i skatte-, avgifts- og tollavgivninga m.m. har lagt fram forslag til endringer i regelverket for arbeidsavklaringspenger. Det foreslås blant annet å oppheve karenperioden og innføre et nytt framoverskuende unntak fra maksimal stønadsperiode. Komiteen merker seg at regjeringen vil vurdere hvordan mindreutgifter til økonomisk sosialhjelp for kommunene som følge av endringene i regelverket skal håndteres, i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at regjeringen Solberg i 2018 iverksatte en rekke regelendringer for AAP. Blant annet ble maksimal stønadsperiode for AAP redusert fra fire til tre år. Unntak fra maksimal varighet ble tidsbegrenset til to år og vilkårene for unntak skjerpet. Det ble også innført en karenperiode på ett år etter utløp av maksimal stønadsperiode. Disse medlemmer peker på at det overordnede målet med regelendringene var å få raske avklaring og økt overgang til arbeid gjennom mer aktivitet og tett oppfølging i stønadsløpet. Disse medlemmer viser videre til at departementet skriver at innstramningene fra 2018 har gitt positive virkninger

ved at en kommer raskere i gang, at avklaringen tar kortere tid, og dermed at stønadsforløpet blir kortere. Disse medlemmer vil understreke viktigheten av at AAP skal være en midlertidig ytelse, og deler Arbeids- og velferdsdirektoratets bekymring for at de foreslåtte endringene kan innebære at ytelsen kun vil ha en formell tidsbegrensning, og at ytelsen i realiteten kan løpe uten stans så lenge brukerne oppfyller vilkårene for arbeidsavklaringspenger og fremsetter de nødvendige søknader.

Disse medlemmer viser til at stønadsperioden for arbeidsavklaringspenger er avgrenset til tre år med mulighet for forlengelse i inntil to år etter særlige unntaksregler. Disse medlemmer viser til at lang ventetid på behandling hittil ikke har gitt rett til forlengelse, og at det kan synes urimelig at mottakeren skal bære byrden for eventuell ventetid i helsevesenet. Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg i Prop. 1 S (2021–2022) foreslo å innføre et nytt unntak fra maksimal varighet for arbeidsavklaringspenger med virkning fra 1. juli 2022, der det gis mulighet for forlengelse av stønadsperioden dersom det er lang ventetid på behandling.

Disse medlemmer utelukker ikke behov for endringer i dagens AAP-regelverk, men mener at eventuelle endringer bør foretas basert på et mer solid kunnskapsgrunnlag. Disse medlemmer vil derfor avvente regjeringens varslede gjennomgang av hele ordningen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt understreker at kommuner har en viktig rolle i å forbygge fattigdom og sosiale forskjeller. Disse medlemmer viser til tall fra SSB som viser at det i 2021 var 115 000 barn som vokser opp i vedvarende fattigdom, og at barnefattigdommen økte under regjeringen Solberg. Disse medlemmer viser til budsjettenigheten mellom regjeringspartiene og Sosialistisk Venstreparti og Prop. 87 L (2021–2022), hvor Sosialistisk Venstreparti fikk gjennomslag for å lovfeste at det ikke skal tas hensyn til barnetrygd ved vurdering av søknad om økonomisk sosialhjelp. Dette var et viktig gjennomslag for å forebygge barnefattigdom. Disse medlemmer mener også at det er viktig å innføre en statlig, forpliktende normering av økonomisk sosialhjelp som sikrer at alle kan leve på et akseptabelt forbruksnivå i tråd med SIFOs referansebudsjett. I dag ligger nivået på sosialhjelp langt under referansebudsjettet, og det er derfor viktig å heve nivået på sosialhjelp til et nivå som det er mulig å leve av. Derfor mener disse medlemmer at nivået må heves med 10 pst. i kommende statsbudsjett, slik at sosialhjelpen gradvis kommer på et nivå som det er mulig å leve av. Disse medlemmer understreker at dårlig råd gir dårligere helse og øker avstanden til arbeidslivet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at altfor mange barn vokser opp i husholdninger med vedvarende lav inntekt, og at dette kan utgjøre et hinder for at disse barna har de samme mulighetene og frihetene som andre barn. Dette medlem vil øke og skattlegge barnetrygden for å sikre at familier med lav inntekt får mer enn de gjør i dag. Dette medlem vil også sikre at barnetrygden holdes utenfor grunnlaget for beregning av sosialhjelp, og støtter derfor tiltak som reduserer mulighetsrommet for å redusere utbetalingene til familier som mottar barnetrygd.

2.7.2 BARNE- OG FAMILIEDEPARTEMENTET

2.7.2.1 Barnevern

Komiteen viser til at Stortinget har vedtatt ny barnevernslov, jf. Prop. 133 L (2020–2021) Lov om barnevern og Innst. 625 L (2020–2021). Ny barnevernslov skal bidra til bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barns og foreldres rettssikkerhet og bidra til økt vekt på forebygging og tidlig innsats. Komiteen merker seg at departementet tar sikte på at loven kan tre i kraft fra 1. januar 2023.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at kommunene kompenseres for barnevernsreformen gjennom rammetilskuddet. I Prop. 192 S (2020–2021) Kommuneproposisjonen 2022 er det redegjort for Barne- og familiedepartementets beregninger av kommunenes utgifter ved reformen. På sikt er det anslått at kommunene vil måtte betale om lag 1,7 mrd. kroner mer i egenandeler for statlige tiltak sammenlignet med 2020. I tillegg er Bufetats utgifter på om lag 400 mill. kroner til hjelpetiltak, refusjonsordningen for fosterhjem og veiledning av fosterhjem overført til kommunene. Flertallet bemerker at det samlede økonomiske opplegget for reformen altså utgjør om lag 2,1 mrd. kroner fra 2023. Det ble overført et noe lavere beløp, om lag 1,6 mrd. kroner, til kommunene i 2022. Flertallet viser til at årsaken til at beløpet var lavere enn de estimerte utgiftene i Barne- og familiedepartementets beregninger, var at kommunene betaler gammel (lavere) egenandel for fosterhjems plasseringer inngått før 1. januar 2022. Kommunene betaler i 2022 også gammel (lavere) egenandel for plasseringer gjort i siste del av 2021. I tillegg ble overføringen av hjelpetiltaket Parent Management Training – Oregon (PMTO) utsatt.

Flertallet viser til at kommunene kompenseres over rammetilskuddet etter kostnadsnøkkelen for barnevern. Det kan føre til at kompensasjonen for enkelte kommuner kan avvike fra de faktiske utgiftene. For å dempe denne effekten i en overgangsperiode vil halv-

parten av kompensasjonen bli fordelt særskilt etter faktisk tiltaksbruk basert på regnskapsåret 2020. Flertallet bemerker at overgangsordningen vil gjelde årene 2022, 2023 og 2024.

Flertallet viser til de nye kompetansekravene som er innført i barnevernstjenesten. Det stilles nå i utgangspunktet krav om barnevernfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå for personell i barnevernstjenesten som skal utføre visse kjerneoppgaver, jf. Prop. 133 L (2020–2021) Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven. Kravet gjelder også for barnevernstjenestens leder og stedfortredende leder. Flertallet vil bemerke at det i bestemmelsen framgår at kompetansekravene gjelder fra 2031. Fram til dette tidspunktet er det en overgangsordning der kompetansekravet også skal kunne oppfylles gjennom en kombinasjon av videreutdanning og erfaring. Flertallet merker seg at regjeringen presiserer at kommunene vil bli kompensert for anslåtte merutgifter som følger av kompetansekravet.

Flertallet viser til at kommunene Alta, Røyken og Færder (tidligere Nøtterøy og Tjøme) i april 2016 inn gikk i et forsøk med økt kommunalt ansvar for barnevernet. Forsøkskommunene har hatt ansvar for de fleste av oppgavene på fosterhjems- og hjelpetiltaksområdet som i utgangspunktet er lagt til det statlige barnevernet. I tillegg har kommunene hatt fullt finansieringsansvar for de fleste barnevernstiltak. Røyken avsluttet forsøksdeltakelsen ved utgangen av 2019. Kommunene Alta og Færder fortsatte forsøket fram til ikrafttredelse av barnevernsreformen 1. januar 2022.

Flertallet viser til at disse kommunene fra dette tidspunktet har hatt det samme ansvaret for barnevern som alle øvrige kommuner etter barnevernsreformen. For å sørge for en god overgang til ansvarsdelingen som følger av barnevernsreformen, ble Alta og Færder i 2022 tildelt en engangsbevilgning på henholdsvis 9 og 10 mill. kroner i tillegg til kompensasjonen som følge av barnevernsreformen. Flertallet støtter regjeringens vurdering av at engangsbevilgningen i 2023, i tråd med forutsetningene, ikke videreføres.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at det økonomiske opplegget for barnevernsreformen som ble innført fra 1. januar 2022, har medført at de øremerkede stillingene til barnevernet er innlemmet i kommuneramma, inkludert skjønnsmidlene til statsforvalterne. Dermed har en viktig ventil for å korrigere for at enkelte kommuners behov ikke fullt ut fanges opp av kostnadsnøkkelen for barnevern, forsvunnet. Barnevernsreformen og overføringen av ansvar til kommunene er ikke fullfinansiert, enkelte kommuner opplever urimelige utslag av reformen, og vi risikerer at utsatte barn ikke får den hjelpen de har bruk for og krav på.

Disse medlemmer viser til at kommuner har ulik økonomi og mange lovpålagte oppgaver, og er bekymret for at mangel på finansiering kan gi et svekket barnevern i kommunene. Disse medlemmer viser til at kommunene nå må betale en langt høyere egenandel for barn som plasseres i institusjon, og at det kommunale barnevernet også har totalansvaret for fosterhjemmsordningen. Barnevernsreformen krever mer ressurser i kommunene fordi det også skal legges betydelig vekt på forebyggende arbeid.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til behandlingen av Representantforslag 228 S (2021–2022) om bemanning i barnevernet, hvor regjeringspartiene mener det ikke bør innføres en bemanningsnorm eller øremerkes midler fordi det er opp til kommunene hvordan de vil prioritere i sine budsjetter. Dette medlem mener at dette understreker behovet for å finansiere barnevernsreformen fullt ut for å sikre at nok penger brukes på et sterkt offentlig barnevern i kommunene.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til Fagforbundets høringsuttalelse om behovene i det kommunale barnevernet og fremmer på den bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre stillinger nok i det kommunale barnevernet slik at kommunene blir i stand til å redusere antall saker per saksbehandler fra 2023.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan de økte kommunale egenandelene for bruk av spesialiserte fosterhjem, institusjoner og akuttiltak slår ut, særlig for mindre kommuner, og komme tilbake til Stortinget med en evaluering av innretningen på ordningen.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at barnevernsreformen følgeevalueres. Disse medlemmer anser det som naturlig at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en vurdering av resultatene av evalueringen på egnet måte.

2.7.3 HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

2.7.3.1 Digital utvikling

Komiteen mener det er et bredt behov for satsinger på digitale løsninger innenfor helse- og omsorgssektoren dersom vi som samfunn skal klare å møte demografiutfordringene vi står overfor de neste tiårene. Digital utvikling vil også kunne gjøre journalføring, arkivering og tilgjengeliggjøring av helsedata mer effektivt dersom løsningene utarbeides på en god måte. Kommunene spil-

ler en sentral rolle i digitaliseringsarbeidet i helse- og omsorgssektoren.

Komiteen viser til at kommunene i statsbudsjettet for 2022 er kompensert for eksisterende kostnader knyttet til pålegg om å betale for forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger. Komiteen merker seg at regjeringen i Prop. 115 S (2021–2022) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2022 foreslår at kommunesektoren kompenseres for en tredjedel av veksten i kostnadene til forvaltning og drift av nasjonale e-helseløsninger i 2022.

Komiteen viser videre til at arbeidet med felles kommunal journalløsning pågår og følges opp av Felles kommunal journal interim AS, et nyetablert aksjeselskap heleid av KS.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til Innst. 414 L (2021–2022), der helse- og omsorgskomiteen i en flertallsmerknad fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt skriver:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, anerkjenner at det tidligere har vært store utfordringer knyttet til arbeidet med å sikre digitale samhandlingsarenaer og -systemer, noe som blant annet førte til at Solberg-regjeringens forslag til e-helselov ble trukket etter oversendelse til Stortinget. Forslaget som nå er lagt frem, mottas generelt med positive øyne fra høringsinstansene, men erfaringene viser at dette må følges tett opp. Flertallet forutsetter at det må være tydeligere avklaring av roller og ansvar mellom staten og kommunene i arbeidet med å få bedre journalløsninger i kommunene, at det er tatt lærdom fra Akson-prosjektet, og at det settes inn tilstrekkelige tiltak for å sikre en bærekraftig fremdrift. Flertallet forventer at realiseringen av målene i 'En innbygger – én journal', og særlig prosjektet Felles kommunal journal, følges tett opp av statsråden. Flertallet ber derfor om at Stortinget får en oppdatering om fremdrift og status for prosjektet Felles kommunal journal i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.»

Flertallet deler bekymringen til flertallet i helse- og omsorgskomiteen og mener det er avgjørende at arbeidet med felles kommunal journal følges tett opp, og at Stortinget holdes oppdatert.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i Innst. 47 L (2021–2022) ikke ga sin støtte til at Helse- og omsorgsdepartementet kan pålegge virksomheter i helse- og omsorgstjenester å betale for forvaltning av drift av nasjonale e-helsetjenester. Dette medlem viser til at både Legeforeningen og KS ba om at loven ble sendt tilbake, for klarere innramminger, og at det er bekymring for kostnadsnivået til blant annet kommunene. Dette medlem merker seg at det ble flertall for flere presiseringer i vedtak, inkludert at prismodellen skal evalueres

og justeres innen 2024, og at kommunenes andel av kostnadsveksten skal ta utgangspunkt i en vurdering av nytten for den kommunale helse- og omsorgssektoren.

2.7.3.2 Bo trygt hjemme-reformen

Komiteen mener det er et mål at eldre skal få bo i egen bolig lengst mulig dersom de kan og vil. Komiteen merker seg at regjeringen tar sikte på å legge fram en stortingsmelding om Bo trygt hjemme-reformen for Stortinget i løpet av 2023. Et mål om at flere skal kunne bo trygt hjemme lenger, krever en bred og tverrsektoriell innsats, og mange av de sentrale forutsetningene for at eldre skal kunne bli boende hjemme lenger, ligger under kommunale ansvarsområder.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til at regjeringen Solberg i sitt forslag til statsbudsjett for 2022 foreslo at det skulle opprettes en pilotordning med investeringstilskudd til trygghetsboliger for eldre. Tilskuddet var rettet mot distriktskommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (SSBs sentralitetsindeks). Disse medlemmer merker seg at regjeringen fjernet ordningen med trygghetsboliger i statsbudsjettet for 2022. Disse medlemmer viser til at dette var boligformer som skulle sikre at flere eldre kunne leve et selvhjulpent liv og bo hjemme lengst mulig med mulighet for sosialt samvær med andre.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at regjeringen valgte å ikke igangsette regjeringen Solbergs pilotprosjekt med trygghetsboliger. Disse medlemmer mener det bør utvikles en modell som kommer alle kommuner til gode, ikke bare noen få. Disse medlemmer viser videre til formuleringen i Hurdalsplattformen om at regjeringen vil sørge for investeringstilskudd til kommuner for å sikre tilstrekkelig med trygghetsboliger til de som trenger det.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt støtter en økt tilrettelegging for at flere skal kunne bo hjemme lenger, men er bekymret for at tilbudet i dag er så presset at personer som åpenbart trenger døgkontinuerlig hjelp og oppfølging, ikke får det. Disse medlemmer merker seg imidlertid at det vil kreve en klar opptrapping i kommunens tilbud. Det er allerede i dag svært mange som ikke har det godt i eget hjem, og som har et betydelig høyere hjelpebehov enn det de får oppfylt i dag. Disse medlemmer er også bekymret for eldres tilknytning til fellesskap, og viser til at ensomhet er en økende utfordring hos hjemmeboende eldre, og at dette også er et element som må følges opp når det legges til rette for at stadig flere eldre skal bo hjemme.

2.7.3.3 Psykisk helse

Komiteen mener personer med psykiske plager og lidelser må få hjelp, og tjenestene må ha tid og ressurser til å gi den hjelpen brukerne trenger. Dette gjelder både lavterskel hjelpetilbud og mer spesialisert hjelp. Komiteen mener det er behov for å styrke tilbudet i kommunene og for å øke kapasiteten og heve kvaliteten i psykisk helsevern.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti økte bevilgningene til arbeid med barn og unges psykiske helse med 50 mill. kroner, ut over forslaget i Prop. 1 S (2021–2022), i statsbudsjettet for 2022. Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti prioriterte videre å øke bevilgningene til lavterskel psykisk helsetilbud i kommunene med 100 mill. kroner ved behandlingen av Prop. 51 S (2021–2022).

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, mener en styrking av det forebyggende arbeidet og tidlig intervensjon innenfor psykisk helsehjelp var og er helt nødvendig, særlig med pandemien som bakteppe. Forebyggende arbeid må skje på alle arenaer i livet, og kommunene har en viktig rolle i dette arbeidet.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til at Høyre vil fortsette å styrke innsatsen innenfor rus- og psykisk helsefeltet. Disse medlemmer viser til at Opptrappingsplanen for rusfeltet ble overoppfylt med bevilgningen i budsjettet for 2020, og at antall årsverk innen rus og psykisk helse har økt med 2 600 siden 2016. Solberg-regjeringens opptrappingsplan for barn og unges psykiske helse inneholder både helsefremmende, forebyggende og behandlingsrettede tiltak. Disse medlemmer understreker at innsatsen må rettes inn mot de arenaene hvor barn og unge er. Disse medlemmer peker på at regjeringen Solberg styrket helsestasjons- og skolehelsetjenesten, og at alle kommuner fra og med 1. januar 2020 ble lovpålagt å ha psykologkompetanse. I 2013 hadde 95 kommuner og bydeler rekruttert psykolog, og ved utgangen av 2019 hadde 384 kommuner og bydeler denne kompetansen. Antall psykologer økte fra 130 til 617 i løpet av seks år.

Disse medlemmer viser til regjeringen Solbergs handlingsplan for forebygging av selvmord, hvor det ble innført en nullvisjon for selvmord i Norge.

I mars 2021 nedsatte regjeringen Solberg en ekspertgruppe som har sett på konsekvenser pandemien har hatt for befolkningens psykisk helse, livskvalitet og rusmiddelbruk. Disse medlemmer viser til at eks-

pertgruppen foreslo konkrete områder hvor innsatsen bør styrkes innenfor psykisk helse- og rusfeltet, både på kort og lengre sikt. I revidert nasjonalbudsjett for 2021 ble det bevilget 750 mill. kroner til tiltak på kort sikt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at regjeringspartiene har kommet med en rekke løfter for å bedre den psykiske helsen, deriblant en lovet opptrappingsplan. Disse medlemmer mener det er positivt, men vil også minne om at situasjonen er så akutt i mange kommuner at tiltak må komme allerede nå i kommende statsbudsjett. I Riksrevisjonens gjennomgang av psykiske helsetjenester løftes særlig de store variasjonene og manglende tilbud i kommunene fram, særlig i møte med barn og unge og der det er behov for hjelp med både rusproblematikk og psykisk helsehjelp. På disse feltene hadde Riksrevisjonen både kritikk og sterk kritikk, noe som viser hvor alvorlig tilstanden er flere steder.

2.7.3.4 Rusomsorg

Komiteen viser til at regjeringen har varslet at den vil legge fram en stortingsmelding om en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet i løpet av 2023.

Videre viser komiteen til endringene som ble vedtatt i lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. under Stortingets behandling av Prop. 92 L (2020–2021) Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og straffeloven m.m. (rusreform – opphevelse av straffansvar m.m.). Endringen som ble vedtatt, var en ny § 3-9 b som pålegger kommunene å ha en «rådgivende enhet for russaker». Ikrafttredelse av loven ble satt til 1. juli 2022. Komiteen merker seg at kommunene er kompensert for etablering av enhetene med 100 mill. kroner i 2022.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre viser til at stortingsflertallet i 2020 ønsket å endre myndighetenes reaksjoner mot personer som tas for bruk og besittelse av narkotika, fra straff til hjelp, behandling og oppfølging. Våren 2021 var det ikke lenger et flertall i Stortinget for å gjøre disse endringene, og mindretallet som stemte for rusreformen, bestod av partiene Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt. Disse medlemmer viser til at Høyre og Venstre sammen med Sosialistisk Venstreparti, Venstre, Rødt og Miljøpartiet De Grønne fremmet forslag om å gjennomføre regjeringen Solbergs rusreform, jf. Innst. 207 L (2021–2022), men at det ikke ble flertall for dette. Disse medlemmer viser til at det ble satt ned et offentlig utvalg som skulle forberede gjennomføringen av rusreformen. Utvalget leverte sin NOU i desember 2019, og saken ble lagt frem for

Stortinget våren 2021. Disse medlemmer vil understreke behovet for en rusreform som endrer myndighetenes reaksjoner mot personer som tas for bruk og besittelse av narkotika, fra straff til hjelp, behandling og oppfølging. Disse medlemmer vil understreke at personer som har rusproblemer, har blitt stigmatisert og straffeforfulgt lenge nok. De mest utsatte i samfunnet har måttet bære skylden og skammen for sin egen rusavhengighet.

Disse medlemmer mener tiden er inne for å slutte å straffe dem i samfunnet som trenger samfunnets hjelp aller mest. Disse medlemmer peker videre på at forskning viser ingen definitiv sammenheng mellom endringer i den strafferettslige reguleringen av narkotika og prevalensen av bruk. Det finnes ingen empiri som viser at opphevelse av straffansvar i seg selv fører til økt narkotikabruk.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at Helse- og omsorgsdepartementet har varslet at det i 2023 vil legge fram en stortingsmelding om en forebyggings- og behandlingsreform for rusfeltet. Disse medlemmer er opptatt av det forebyggende arbeidet og vil bidra til et forpliktende, systematisk og tverrfaglig oppfølgings- og tjenestetilbud som også omfatter oppfølging etter døgnbehandling.

2.7.3.5 Fastlegeordningen

Komiteens medlem fra Rødt peker på at Norge står i en fastlegekrise, og at over 144 000 mennesker i januar 2022 ikke var tilknyttet en fastlege. For både den enkelte pasient og for hele helsetjenestekjeden er tilgang til fastlegeordningen avgjørende for å sikre god og kontinuerlig helsehjelp. Det er leger nok i landet, men grunnet svært krevende arbeidsforhold søker ikke leger seg til fastlegestillingene, og mange kommuner klarer ikke å rekruttere. Dette medlem viser til at mange kommuner har valgt å lyse ut fastlegestillinger som kommunale stillinger på fastlønn, og det har vist seg å gjøre det langt enklere å rekruttere, også yngre leger, til disse stillingene.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 sikre midler til ansettelse av fastleger i kommunale stillinger på fastlønn i kommuner som mangler fastleger.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at fastlegeproblematikken er sammensatt. Dette er en krise som har utviklet seg i mer enn ti år. I 2022 er bevilgningen til allmennlegetjenesten styrket med 400 mill. kroner. Regjeringen bygger videre på tiltakene i handlingsplanen fra

2020, men planen i seg selv er ikke nok til å sikre allmennlegetjenesten i hele landet.

Disse medlemmer mener det er behov for å se på hele innretningen og finansieringen av tjenesten, noe regjeringen har varslet at det jobbes med.

2.7.3.6 Nasjonalt velferdsteknologiprogram

Komiteen viser til nasjonalt velferdsteknologiprogram som ble etablert i 2013 og inngikk i Omsorg 2020. Målet er at velferdsteknologi skal være en integrert del av tjenestetilbudet i den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Komiteen merker seg at regjeringen foreslår at programmet videreføres ut 2024 med noen endringer i innretningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at regjeringen viderefører regjeringen Solbergs program. Disse medlemmer viser til at implementering av velferdsteknologi er viktig for å bidra til en bærekraftig helsetjeneste.

2.7.4 KLIMA- OG MILJØDEPARTEMENTET

Komiteen viser til at det er fastsatt nye juridisk bindende grenseverdier for luftforurensning fra 1. januar 2022. Luftforurensning er et problem som varierer rundt om i Norge. Hvilke tiltak som egner seg best for å redusere luftforurensningen, vil derfor variere lokalt, og det vil ofte være opp til kommunene å bestemme hvilke tiltak som skal brukes.

2.7.5 KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENTET

2.7.5.1 Korona

Komiteen viser til at det gjennom pandemien har vært innført en rekke midlertidige unntak fra kommunelovens bestemmelser. Nå er alle unntaksbestemmelsene opphevet.

2.7.5.2 ESA om skatt og garanti

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at EFTAs overvåkingsorgan (ESA) i 2013 åpnet sak om det generelle skattefritaket for blant annet staten, kommuner og fylkeskommuner. Saken ble i 2015 utvidet til også å gjelde konkursimmunitet, og ESAs foreløpige forslag til tiltak var da å innføre en generell plikt til å skille ut økonomisk aktivitet i offentlig sektor til egne rettssubjekter.

Flertallet støtter regjeringens vurdering av at den kommunale økonomiske aktiviteten som er av et visst omfang, i stor grad allerede enten er skilt ut i selskaper som kan gå konkurs og betaler skatt, eller regulert på

en måte som skal bidra til å sikre overholdelse av statsstøttereglene.

2.7.5.3 Bolig og bygg

Komiteen viser til at forslag om ny boligsosial lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet var på høring med frist 15. mars 2021. Komiteen merker seg at regjeringen varsler at endringer i regelverket for å følge opp høringen er til vurdering nå.

Komiteen merker seg videre at Kommunal- og distriktsdepartementet tar sikte på at lovendringene som ble vedtatt ved behandlingen av Prop. 64 L (2020–2021) Endringer i plan- og bygningsloven, eierseksjonsloven og matrikkellova (endret regelverk for eksisterende byggverk og oppdeling av boenheter til hybler mv.), vil tre i kraft fra 1. januar 2023.

2.7.5.4 Overvann

Komiteen mener det å planlegge og tilrettelegge for overvannstiltak, for eksempel åpne dammer og bekker, kan være samfunnsøkonomisk lønnsomt og gi positive effekter for naturmiljø og helse. I mars 2020 ble forslag til endringer i plan- og bygningsloven sendt på høring. Forslagene fulgte opp Overvannsutvalgets forslag i NOU 2015:16 Overvann i byer og tettsteder – Som problem og ressurs. Komiteen merker seg at regjeringen tar sikte på å fremme en lovproposisjon om saken for Stortinget i løpet av 2022.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at det er store investeringsbehov i vann- og avløpsnett i hele landet. Flertallet merker seg at Norge har en manglende reservekapasitet på rent drikkevann i en rekke kommuner, og uten en god alternativ forsyning kan det oppstå kritisk vannmangel hos befolkningen. I tillegg har flere små vannverk gjenstående arbeid med å sikre den hygieniske kvaliteten, samtidig som dårlige ledningsledd resulterer i store lekkasjer der opptil 60 pst. av vannet lekker ut. Det betyr at risikoen for drikkevannsrelatert sykdom kan øke. Flertallet viser til at den gjennomsnittlige ledningsfornyelsen årlig er på 0,7 pst. Det betyr at nye ledninger med dagens tempo vil ligge i 140 år før de skiftes ut. Flertallet viser videre at Rådgivende Ingeniørers Forening gjennom rapporten «State of the Nation» har beregnet at det må investeres 570 mrd. kroner i det kommunale vann- og avløpsnett frem mot 2040 for å sikre trygg vannforsyning og miljømessig avløpshåndtering.

Flertallet mener videre at det er viktig for forbrukerne at vann- og avløpstjenestene driftes så effektivt som mulig.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at en rapport fra

Norsk Vann i 2021, «Kommunalt investeringsbehov for vann og avløp 2021–2040», utarbeidet for Norconsult og SINTEF, viste et investeringsbehov innen vann og avløp på hele 332 mrd. kroner. Disse medlemmer mener det er en alarmerende høy sum, og på tross av at VAR-området er et kommunalt ansvar, så bør staten aktivt ta grep for å se på hvordan disse kostnadene ikke blir uhåndterlige for innbyggere i framtida, med store gebyrer.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kommunesektoren for å planlegge for hvordan de store kostnadene knyttet til det store etterslepet innen vann og avløp skal håndteres, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at en ny mulighetsstudie bestilt av regjeringen viser at ny teknologi og nye arbeidsmetoder kan tas i bruk i større grad enn i dag for å redusere det fremtidige investeringsbehovet i vann- og avløpssektoren. Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet en sektorlov for vann og avløp.

Disse medlemmer viser til at den enkelte kommune har ansvar for drikkevann og avløp innenfor egne grenser. Kommunene har anledning til å finansiere alle sine kostnader gjennom gebyrer. Disse medlemmer er bekymret for utviklingen i vann- og avløpssektoren og mener det er viktig at regjeringen har god dialog med kommunene om dette.

2.7.5.5 Plan- og arealpolitikk

Komiteen viser til at regjeringen hvert fjerde år legger fram et dokument med nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging. Komiteen merker seg at regjeringen skal legge fram en ny utgave våren 2023.

2.7.6 KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

2.7.6.1 Praksis i helse- og sosialfagutdanningene

Komiteen viser til at det er behov for å utdanne mer helsepersonell for å møte framtidens behov. Tilgang på praksisplasser er viktig for å kunne utdanne flere i helse- og sosialfag. For å utdanne kandidater med riktig kompetanse er det viktig for kommunesektoren at de får erfaring fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten gjennom praksis i utdanningen. Det er stort behov for å øke kapasiteten og kvaliteten i praksisstudier i kommunene. Komiteen ser positivt på at regjeringen er i dialog med KS om dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosia-

listisk Venstreparti og Venstre, viser til NOU 2020:15 Det handler om Norge, som identifiserer nedgangen i antall yrkesaktive i forhold til antall pensjonister som en potensielt stor utfordring, særlig for personellsituasjonen i helse- og omsorgssektoren og for verdiskaping og velferdsutvikling i distriktskommuner. Allerede i dag er det rapportert om betydelig mangel på sykepleiere, helsefagarbeidere og andre helseyrker.

Flertallet viser til at SSB i februar i år la fram rapporten «Bosetting etter endt utdanning», som viser at de som utdannet seg til barnehagelærer, lærer, sykepleier og sosialarbeider, i større grad enn andre studerer i hjemfylket sitt og blir boende der etter endt utdanning. Tilgang til desentralisert høyere utdanning er en viktig grunn til dette.

Flertallet vil også understreke behovet for tilpassninger i utdanningsløpene for å beholde og rekruttere flere til disse yrkesgruppene, og særlig innen helsefag og sykepleie. Muligheten til å kunne ta utdanning på deltid, i kombinasjon med jobb eller familieliv og med tilrettelagte utdanningstilbud med en blanding av fysisk og digital undervisning, vil kunne gjøre det enklere for flere å fullføre og bestå studieløpene. Dessuten er tilgangen og kvaliteten på praksisplasser i kommunene en viktig faktor for å øke rekrutteringen.

2.7.6.2 Ny opplæringslov

Komiteen viser til at forslag til ny opplæringslov som skal erstatte dagens lov, har vært på høring. Lovforslaget er en oppfølging av opplæringslovutvalgets utredning, NOU 2019:23 Ny opplæringslov. Komiteen merker seg at Kunnskapsdepartementet tar sikte på å legge fram en lovproposisjon for Stortinget våren 2023.

2.7.6.3 Barnehager

Komiteen viser til at fra og med 1. januar 2022 er ansvaret for å føre økonomisk tilsyn med private barnehager overført fra kommunene til Utdanningsdirektoratet. Med bakgrunn i dette ble det i 2022 trukket 5 mill. kroner fra kommunerammen. Komiteen merker seg at det fra 2023 vil trekkes ytterligere 2 mill. kroner fra rammen, blant annet med bakgrunn i at alle kommunale tilsyn da vil være helt avsluttet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at barnehageforliket har vært en suksess på mange plan. Det hadde aldri vært mulig uten bidrag fra private aktører. Disse fortjener takk og ikke en retorikk der de blir kalt velferdsprofitører av venstresiden. I tillegg trenger de ikke en ensidig negativ politikk som kun bidrar til å sentralisere barnehage tilbudet ytterligere og svekke de små aktørene først.

Disse medlemmer viser til at Storberget-utvalgets flertall foreslår å innføre såkalt koordinert opptak, som innebærer å gi kommunene rett til å styre barn inn

i kommunale barnehager på bekostning av private. Begrunnelsen er en feilaktig påstand om at private barnehager har rett til tilskudd «til evig tid», hvilket ikke er riktig.

Disse medlemmer viser til at private barnehager kun får tilskudd for plassene de klarer å fylle. Dersom foreldrene søker barnet sitt inn i barnehagen, opprettholdes plassen. Barnehageplasser som velges bort, forsvinner. Slik systemet er i dag, er det foreldrenes valg som avgjør hvilke barnehageplasser som består, og ikke kommunepolitikerne. Slik bør det fortsatt være.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at private barnehager som har høyere pensjonsutgifter enn det de får dekket av pensjonspåslaget, faktisk får dekket det overskytende slik de har krav på. Gjeldende forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager må endres, slik at kommunene ikke lenger kan trekke fra årlig bruk av premiefond ved beregning av kommunens pensjonsutgifter.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med nye reguleringer for private barnehager, sikre at det fremdeles skal være foreldrenes valg av barnehage som er styrende for hvilke barnehageplasser som opprettholdes i kommunene. Brukernes ønsker og behov skal fortsatt tillegges stor vekt ved barnehageopptaket, og likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager må sikres gjennom en samordnet opptaksprosess i kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil vise til at kommunen i dag har plikt til å tilby plass i barnehage til barn under opplæringspliktig alder som er bosatt i kommunen. Utbyggingsmønster og driftsformer skal tilpasses lokale forhold og behov. Alle godkjente barnehager i kommunen skal samarbeide om opptak av barn. Kommunen skal legge til rette for en samordnet opptaksprosess, der det tas hensyn til barnehagenes mangfold og egenart, og der brukernes ønsker og behov skal tillegges stor vekt ved selve opptaket. Ved en samordnet opptaksprosess skal likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager sikres.

Disse medlemmer mener dette gir et godt utgangspunkt for arbeidet med forslag til nye regler for finansiering og styring av private barnehager som departementet har igangsatt.

Disse medlemmer viser til at regjeringen er i gang med arbeidet med et nytt finansieringssystem for

barnehager der beregningsgrunnlaget og etterslepet på to år er viktige faktorer.

Komiteens medlem fra Venstre viser til behandlingen av Prop. 82 L (2021–2022) Endringer i barnehageloven (selvstendig rettssubjekt, forbud mot annen virksomhet, meldeplikt m.m.) i Innst. 403 L (2021–2022) fra utdannings- og forskningskomiteen avgitt 24. mai 2022, inkludert voteringen 31. mai 2022. Denne behandlingen er dekkende for dette medlemss syn i spørsmålet om de private barnehagene.

2.7.6.4 Finansiering av grunnopplæring

Komiteen viser til at regjeringen Solberg i Prop. 1 S (2021–2022) for Kunnskapsdepartementet varslet at ulike modeller for resultatbasert finansiering av grunnopplæringen skulle vurderes for å bidra til økt fullføring av videregående opplæring. Det ble varslet at saken skulle omtales i kommuneproposisjonen for 2023. Komiteen merker seg at regjeringen ikke vil gå videre med en vurdering av resultatbasert finansiering av grunnopplæringen.

2.7.6.5 Barnehage for alle barn

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at tilskuddet til kommunene for å innfri bemanningsnormen i barnehager er fjernet. Disse medlemmer mener kommunene må få fullfinansiert bemanningsnormen. Alle barn skal få muligheten til å gå i barnehagen, uavhengig av foreldrenes inntekt, og dette medlem vil derfor redusere maksimalprisen for foreldrebetaling.

Det er viktig for disse medlemmer at alle barn skal få mulighet til å gå i barnehagen, uavhengig av foreldrenes inntekt. Disse medlemmer viser til at Sosialistisk Venstreparti ønsker å fjerne kontantstøtten, noe som medfører at det må settes av penger til å bygge flere barnehageplasser.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at det øremerkede tilskuddet til bemanningsnorm i barnehagene som ble innført i 2018, og finansiert over Kunnskapsdepartementet, var en treårig overgangsordning som utløp i 2020. Disse medlemmer viser til regjeringsplattformen, der det er varslet at regjeringen vil forbedre bemanningsnormen i barnehagesektoren, herunder foreta en gjennomgang av selve finansieringen av normen.

2.7.6.6 Alle skal få være med på leken og læringen

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til budsjettavtalen med regjeringen og enigheten om at det fra skolestart 2022 blir gratis halvdagsplass i SFO for alle førsteklassinger i Norge. Dette

medlem mener at det slik sikres at alle barn kan være med på leken, og familier over hele landet sparer store summer. Dette medlem understreker at vi står midt i utrulling av en SFO-reform, men at gratis SFO på 1. trinn bare er starten. Dette medlem viser til at SFO skal være en viktig del av den inkluderende og utjevnende fellesskolen og ikke en kilde til utestenging og forskjeller. Dette medlem viser derfor til representantforslag fra Sosialistisk Venstreparti om gratis skolefritidsordning (SFO) og tiltak for å sikre SFO-tilbud med høy kvalitet i Dokument 8:213 S (2020–2021), hvor det foreslås å iverksette en fireårsplan for innføring av gratis heldagsplass i SFO for alle barn fra 1. til 4. klasse. Dette medlem mener at SFO skal være et gratis fellesskap med lek, fysisk aktivitet og kulturtilbud og på sikt bli en lovfestet rettighet. Dette medlem ønsker flere hele stillinger for ansatte som jobber i SFO, i tillegg til å styrke samarbeidet mellom skole og SFO, hvilket vil bidra til å styrke kvaliteten i både skole og SFO og bedre arbeidsvilkår for ansatte. Dette medlem viser til at gratis halvdagsplass for 2. trinn er fullfinansiert i Sosialistisk Venstrepartis forslag til kommuneøkonomi for 2023.

2.7.6.7 En praktisk og variert skole

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ønsker at skolen skal gi alle elever like gode muligheter til å lykkes, uavhengig av bakgrunn. Dette medlem ønsker mer praktisk og variert læring helt fra barnetrinnene til høyere yrkesfaglig utdanning, noe som betyr mer praktisk læring med et løft for både yrkesfagene, praktisk-estetiske fag og praktiske læremetoder i alle fag. Dette medlem viser til at det settes av en time mer til praktisk-estetiske fag i Sosialistisk Venstrepartis forslag til kommuneøkonomi for 2023.

2.7.6.8 En inkluderende videregående skole

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil minne om erfaringene fra pandemien om hvor viktige skolene er for å ivareta barn og unges utvikling, både faglig og sosialt. Dette medlem minner om at da skolene stengte eller det var begrenset tilstedeværelse for elevene, fikk det ringvirkninger ikke kun for opplæringen, men også for muligheten andre tjenester hadde til å gi sin hjelp. Dette medlem vil understreke hvor tydelig det ble at skolen har en nøkkelfunksjon i det forebyggende arbeidet rundt barn og unge. En rapport fra FHI fra oktober 2021 viser at de negative konsekvensene av stengte skoler under pandemien ikke var jevnt fordelt, og at pandemien spesielt rammet noen allerede sårbare grupper barn og unge. Dette medlem mener at det nå haster med å styrke arbeidet med laget rundt eleven, særlig i etterkant av pandemien når flere barn og unge trenger hjelp og oppfølging.

Dette medlem vil videre vise til at frafallet i videregående opplæring fremdeles er for stort, og det er

størst på de yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Sosialistisk Venstreparti vil derfor prioritere flere lærere på yrkesfag, noe som vil gi elevene tettere oppfølging og dermed øke både kvaliteten og gjennomføringen på yrkesfag og gjøre videregående opplæring tilgjengelig for alle. Dette medlem mener det er behov for en særlig styrking av lærlingtilskuddet for lære plasser i kommunal sektor fordi kommunene ikke har inntjening på lærlingene slik privat sektor har.

Dette medlem viser til at ansatte i skolehelsetjenesten opplever å ha for liten tid til å ta imot elever uten timeavtale, og de ansatte melder om at de ukentlig må avvise barn som ønsker en samtale. Det går uforståelig lang tid mellom samtalene, og det kan gå 5–6 uker mellom mange av barnesamtalene. Dette vanskeliggjør relasjonsbygging og kontinuitet. Den pressede situasjonen i skolehelsetjenesten gjør at ressursene blir brukt til oppfølging av de mest kompliserte og krevende sakene. Det er liten tid til helsefremmende og forebyggende oppgaver, som egentlig skal være skolehelsetjenestens primæroppgaver. Dette medlem viser til uttalelser fra Landsgruppen av helsesykepleiere NSF, som er bekymret for at manglende oppfølging i barneskoleårene kan medføre skjevutvikling og psykisk og fysisk uhelse senere i livet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis forslag til kommuneøkonomi for 2023 om å ansette flere helsesykepleiere i videregående skole.

2.7.7 NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENTET

2.7.7.1 Statlig ansvar for fiskerihavner

Komiteen merker seg at regjeringen har varslet at det arbeides for å legge fram en samlet sak om gjeninnføring av statlig ansvar for fiskerihavnene i statsbudsjettet for 2023.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre merker seg at regjeringen ønsker å gjeninnføre et statlig ansvar for fiskerihavnene for de havnene som er blitt overført til fylkeskommunene. Disse medlemmer merker seg videre at dette skal skje i dialog med de fylkeskommuner dette gjelder, og at det skal legges frem en sak for Stortinget i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.

Disse medlemmer vil påpeke at overføringen til fylkeskommunene, for de fiskerihavnene det gjelder, er blitt sett på som vellykket, og at en gjennom dette grepet har flyttet ansvar nærmere de som kjenner forholdene i de enkelte fiskerihavner best. Det har i tillegg bidratt til å få fortgang i utbygging som lenge har stått på vent, eksempelvis gjelder dette for fiskerihavna på Langevåg i Bømlo kommune.

Disse medlemmer mener det er viktig å kartlegge alle effekter av en slik tilbakeføring, også de administrative og bemanningsmessige, samt bortfall av nær-

demokrati som vil bli resultatet når makt blir flyttet fra det fylkeskommunale nivået og blir sentralisert tilbake til Kystverket og staten.

Basert på dette fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen forelegge for Stortinget en fullstendig oversikt over alle forhold og implikasjoner for fiskerihavner og fylkeskommuner i saken om overføring av fiskerihavner fra fylkene til staten, herunder lånegarantiordninger, konsekvenser for tilsatte i det fylkeskommunale apparatet, konsekvenser for administrasjon av fiskerihavnene samt kostnader forbundet med denne overføringen.»

2.7.8 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, merker seg at regjeringen 11. mai 2022 sendte et forslag på høring om at løyvehavere for drosje må oppfylle krav til fagkompetanse, stille garanti for løyvene, ha taklampe på kjøretøyet og oppfylle dokumentasjonskrav overfor løyvemyndigheten om at krav til taklampe, taksa-meter og registrering i kjøretøyregisteret er oppfylt. Flertallet bemerker at for løyvemyndighetene, som er fylkeskommunene, vil kravene innebære noe økt saksbehandling, både i forbindelse med løyvesøknader for drosje og administrasjon i etterkant av tildelingen. Søknad om løyve er gebyrbelagt. Flertallet merker seg at det i høringen vil bli vurdert om gebyret bør økes for å kompensere for økt saksbehandling.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre merker seg at regjeringen ønsker å begrense fremveksten av det nye taximarkedet. Disse medlemmer mener at reverse-ring av reformen som vil gi rom for innovasjon og tjenesteutvikling, er feil vei å gå. Nye aktører tilbyr kunder og sjåfører nye muligheter. Kundene får et bedre taxitilbud, mens sjåførene får bedre muligheter til å tjene penger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at antall taxiløyer har økt fra 8 000 til 14 000, og at det har kommet flere nye taxiaktører. Flertallet er bekymret for konsekvensene av forrige regjeringens frislipp i taxinæringen og om drosjesjåførene vil ha en inntekt å leve av med dagens regler. Drosjenæringen er en viktig del av samferdselstilbudet i distriktene, og flertallet er bekymret over at enkelte områder nå ikke har tilgang på drosjetjenester fordi lønnsomheten har blitt redusert etter liberalisering. Regjeringen har nå sendt forslag til

endring i drosjereguleringen på høring med tydelige innstramminger og samtidig satt ned et utvalg som skal se på ytterligere helhetlige endringer av bransjen. Flertallet mener dette er viktig for å sikre en bærekraftig drosjenæring.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre mener at det er viktig å bevilge penger til å kompensere fylkeskommunene for merkostnaden knyttet til nullutslippsferger og hurtigbåter. Disse medlemmer viser til at krav om nullutslippsbåter medfører økte utgifter for fylkeskommunene i første fase, og at det derfor er tvingende nødvendig at det overføres nok midler til fylkeskommunene for å kompensere for dette. Disse medlemmer påpeker også at dette er i tråd med anmodningsvedtak nr. 35 punkt 1 (2021–2022) i forbindelse med statsbudsjettet for 2022:

«Stortinget ber regjeringen legge til grunn at anbud i fylkeskommunal ferje- og båttrafikk så langt det lar seg gjøre skal baseres på nullutslippsteknologi, og kompensere fylkeskommuner for merkostnader knyttet til dette.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti foreslår å sette av 300 mill. kroner til dette i 2023.

Dette medlem mener det er viktig å styrke satsingen på kollektivtransport, sykkel og gange dersom landet skal nå klimamålene man har satt seg. Dette medlem foreslår derfor å sette av 100 mill. kroner til dette i 2023.

2.8 Utviklingen i kommuneøkonomien

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og Venstre, viser til at koronapandemien preget kommuneøkonomien i 2021. Pandemien medførte økte utgifter til renhold, smittevern, testing og sporing m.m. og reduserte inntekter innen blant annet kollektivtransport. Samlet anslås de økonomiske konsekvensene av pandemien til om lag 16 mrd. kroner i 2021.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Fremskrittspartiet, bemerker at kommunesektoren fikk ekstra overføringer gjennom året, og med tilleggsbevilgningene som er foreslått i revidert nasjonalbudsjett 2022, ble sektoren samlet sett kompensert for de økonomiske konsekvensene som virusutbruddet ga i 2020 og 2021.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, viser til at norsk økonomi hentet seg inn igjen i 2021 etter nedgangen i 2020. Veksten i norsk økonomi bidro til at kommunesektoren fikk betydelig høyere skatteinntekter i 2021 enn ventet. Dette ble bare delvis motvirket av en høyere prisvekst på varer og tjenester, drevet av et stramt arbeidsmarked, flaskehalser og uro i blant annet energimarkedet. Dette flertallet mener derfor at den makroøkonomiske situasjonen i sektoren ved inngangen til 2022 var god. Driftsresultatet i 2021 var godt over Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomis (TBU) anbefaling for hva det bør ligge på over tid, drevet av en kraftig merskattevekst mot slutten av året. Dette flertallet merker seg at sektoren etter flere år med gode driftsresultater har bygd seg opp solide disposisjonsfond. Samtidig er det betydelige variasjoner mellom kommuner. For selv om høy merskattevekst de siste årene har gitt gode resultater på slutten av året for mange kommuner, merker dette flertallet seg utfordringene knyttet til det underliggende driftsnivået, som i mange kommuner er høyere enn de forutsigbare inntektene gir rom for over tid.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre merker seg at retorikken fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet har endret seg dramatisk når det gjelder kommuneøkonomien. Representanter fra disse partiene har gjennom de siste årene flere ganger forsøkt å skape et inntrykk av at det står dårlig til med kommuneøkonomien. Disse medlemmer merker seg at i fremleggelsen av revidert nasjonalbudsjett slår regjeringen fast at «[d]et har vært høy vekst i kommunesektorens inntekter over flere år».

Disse medlemmer påpeker at dette viser at stortingsflertallet bestående av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti i perioden 2013–2021 prioriterte å styrke kommunesektoren.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at budsjettprosessene de siste årene har vært krevende for mange kommuner. Regjeringen Solberg bommet år etter år grovt på anslagene knyttet til skatteinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og kostnadene til demografi og pensjon. Samtidig var det kun moderate økninger i kommunenes forutsigbare inntekter. Resultatet ble at kommunene i gjennomsnitt fikk 6,3 mrd. kroner i uforutsett mervækst i de frie inntektene hvert år ut over hva regjeringen Solberg la opp til i sine budsjetter. Det utgjorde mellom en dobling og en tredobling av hva veksten i de forutsigbare inntektene var hvert enkelt år. Disse medlemmer viser til at lokalpolitikere der-

med måtte prioritere ut fra stramme budsjetter, basert på de forutsigbare inntektene, selv om regnskapene for mange har vist store overskudd i ettertid.

Disse medlemmer vil videre vise til at det er store avvik mellom kommunene. Disse medlemmer mener derfor det er viktig å ta hensyn til de enkeltkommuner som sliter med å få ramma til å strekke til.

Disse medlemmer er derfor glade for at regjeringen, til tross for den økonomiske situasjonen i landet og at regjeringen kutter på andre områder, fortsatt velger å prioritere å legge opp til en realvekst i de frie inntektene til kommunesektoren i 2023. Både pandemi og krigen i Ukraina har gitt behov for å gjøre store økonomiske omprioriteringer. Samtidig vil en økt offentlig pengebruk kunne bidra til økt inflasjon og økt tempo i rentehevingene. Som eksempel anslår regjeringen at handlingsrommet til norske kommuner reduseres på sikt med 2,7 mrd. kroner årlig for hvert prosentpoeng renten stiger.

Disse medlemmer mener derfor det er viktig for norske kommuner at regjeringen har funnet en god balanse mellom økningen i reelle frie inntekter for kommunene og en ansvarlig overordnet økonomisk politikk.

2.9 Kommunenes og fylkeskommunenes inntektsnivå

Komiteen viser til at norske kommuner har ulike geografi, alderssammensetning og levekår. Noen kommuner har mange barn i skolealder, andre kommuner har lange reiseavstander, spredt bosetting, og/eller mange eldre som trenger omsorgstjenester. Dette gjør at kommunale tjenester, som grunnskole, barnehage og omsorgstjenester, ikke koster det samme å tilby i alle kommuner. Komiteen mener et viktig formål med inntektssystemet er å bidra til at kommunene og fylkeskommunene kan gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne gjennom å kompensere for slike ufrivillige utgiftsbehov gjennom utgiftsutjevningen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at en stor del av kommunens utgifter inngår i utgiftsutjevningen. I vurderingen av forskjeller i de korrigerte frie inntektene bør en samtidig ta i betraktning at utgiftsutjevningen og utgiftskorrigeringen ikke dekker alle oppgavene kommunene har. Kommunale oppgaver som blant annet kommunal vei, kultur og boligsosiale forhold finansieres av frie inntekter, men er ikke omfattet av utgiftsutjevningen. Også her vil det kunne være smådriftsulempere og kostnader som følger av lengre reiseavstander.

Flertallet viser også til regjeringens omtale av at det er rimelig å anta at mange distriktskommuner som

følge av mangel på velfungerende markeder må ta et større ansvar for flere oppgaver, blant annet innenfor utvikling av lokalsamfunnet og boligmarkedet, bygging av infrastruktur og samordning av tilbud og etterspørsel etter utdanning og kompetanseutvikling med videre. Flertallet merker seg at et aktuelt og viktig eksempel er utbygging av bredbånd. Kommunal og fylkeskommunal medfinansiering har vært vanlig i områder der utbygging ikke har vært markedsmessig lønnsomt.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener at en god og forutsigbar kommuneøkonomi er avgjørende for at kommunene skal kunne levere de tjenestene som innbyggerne forventer og trenger. Disse medlemmer viser til at siden 2013 har kommunesektorens frie inntekter blitt økt med anslagsvis 35 mrd. kroner. Disse medlemmer viser til at som følge av gode driftsresultater de senere årene har antall kommuner i ROBEK gått kraftig ned. I mai 2022 var kun 18 kommuner registrert i ROBEK. Til sammenligning var tallet 46 i 2013.

2.10 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

2.10.1 BARNEHAGE

Komiteen viser til at antall barn i aldersgruppen 1–5 år har gått noe ned etter 2014. Antall barn med barnehageplass har også blitt redusert, men ikke like mye. Barnehagedekningen har dermed gått opp fra 90,2 pst. i 2014 til 93,4 pst. i 2021. Halvparten av plassene var i kommunale barnehager.

2.10.2 GRUNNSKOLE

Komiteen viser til at elevtallet i grunnskolen økte svakt i perioden 2014–2018, men har avtatt noe etter 2018. Nedgangen fra 2020 til 2021 var på nærmere 900 elever og skyldes en kombinasjon av en nedgang i de kommunale grunnskolene med nærmere 1 800 elever og en økning i de private skolene med i overkant av 900 elever. 4,6 pst. av elevene går i private skoler.

2.10.3 VIDEREGÅENDE OPPLÆRING

Komiteen viser til at etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet på begynnelsen av 2000-tallet flattet veksten ut, og siden 2014 har elevtallet vært relativt stabilt. Årskullene har blitt mindre, men en større andel av 16–18-åringene er i videregående opplæring. Antallet lærlinger og lære kandidater har gått opp, jf. figur 10.3 A og B i proposisjonen. Komiteen merker seg imidlertid at i 2021 økte antallet 16–18-åringene noe mer enn antallet elever i samme alder. Trenden de siste årene har vært at en stadig mindre andel av elevene slutter i løpet av skoleåret. I 2014 sluttet 4,8 pst., mens i 2021 var ande-

len 4 pst. Komiteen merker seg at det fra 2020 til 2021 var en svak økning i andelen av elever som sluttet i løpet av skoleåret.

2.10.4 BARNEVERN

Komiteen merker seg at omfanget av de kommunale barnevernstjenestene har økt kraftig i flere år. Antall årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet, har gått opp de siste årene. Mens det frem mot 2015 var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de påfølgende par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetiltak. Fra 1. januar 2021 ble retten til ettervern etter barnevernloven utvidet, slik at dette kan opprettholdes fram til fylte 25 år. Fram til 2021 var grensen 23 år.

2.10.5 HELSE OG OMSORG

Komiteen merker seg at omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Samtidig har det vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester de siste årene. Andelen mottakere som var under 67 år i 2014, var på ca. 37,7 pst. Denne andelen har økt gradvis frem mot 2021, mens andelen mottakere over 80 år har blitt redusert. I 2021 var ca. 42,7 pst. av personene som mottok kommunale helse- og omsorgstjenester, under 67 år, og innenfor hjemmebaserte tjenester gis om lag 69,5 pst. av timene til denne aldersgruppen. Andelen innbyggere i de tre eldre aldersgruppene som mottar institusjons- og/eller hjemmetjenester, har blitt gradvis redusert de siste årene. Departementet skriver i proposisjonen at det kan ha sammenheng med at antallet eldre i alle aldersgruppene øker, mens behovet for institusjons- og hjemmetjenester ikke øker like mye.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen forelegge for Stortinget en fullstendig oversikt over alle forhold og implikasjoner for fiskerihavner og fylkeskommuner i saken om overføring av fiskerihavner fra fylkene til staten, herunder lånegarantiordninger, konsekvenser for tilsatte i det fylkeskommunale apparatet, konsekvenser for administrasjon av fiskerihavnene samt kostnader forbundet med denne overføringen.

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen, i arbeidet med nye reguleringer for private barnehager, sikre at det fremdeles

skal være foreldrenes valg av barnehage som er styrende for hvilke barnehageplasser som opprettholdes i kommunene. Brukernes ønsker og behov skal fortsatt tillegges stor vekt ved barnehageopptaket, og likebehandling av barn og likebehandling av kommunale og private barnehager må sikres gjennom en samordnet opp-taksprosess i kommunene.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Rødt:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen gjøre det klart overfor kommunesektoren at koronarelaterte utgifter til vikarbruk o.l. skal dekkes i 2022.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2023 fremme forslag om å gjøre båtreiser gratis for alle sam-band til samfunn uten omkjøringsmuligheter.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbud-sjett for 2023 vurdere å forbedre ordningen med res-surskrevende tjenester for kommunene.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å sen-ke satsen for eiendomsskatt ytterligere.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om inn-føring av utfordringsrett slik at private aktører kan ut-fordre offentlig monopoldrift av tjenester for å oppnå større mangfold, bedre kvalitet og til riktig kostnad for skattebetalerne.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen gjeninnføre statlig finan-siert eldreomsorg-forsøk for å øke kvaliteten på eldre-omsorgen.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om økte midler til eldreomsorg/investering i flere omsorgsboli-ger/sykehjemsplasser.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen sikre at private barneha-ger som har høyere pensjonsutgifter enn det de får dek-ket av pensjonspåslaget, faktisk får dekket det oversky-tende slik de har krav på. Gjeldende forskrift om tilde-ling av tilskudd til private barnehager må endres, slik at kommunene ikke lenger kan trekke fra årlig bruk av

premiefond ved beregning av kommunens pensjonsut-gifter.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbud-sjett for 2023 redusere kommunenes egenandel i ord-ningen med særlig ressurskrevende tjenester.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen sikre nok stillinger i det kommunale barnevernet slik at kommunene blir i stand til å redusere antall saker per saksbehandler fra 2023.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan de økte kommunale egenandelene for bruk av spesialiserte fos-terhjem, institusjoner og akuttiltak slår ut, særlig for mindre kommuner, og komme tilbake til Stortinget med en evaluering av innrettningen på ordningen.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med kommu-nesektoren for å planlegge for hvordan de store kostna-dene knyttet til det store etterslepet innen vann og av-løp skal håndteres, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen i forslag til statsbudsjett for 2023 øke kommunesektorens inntekter med nær-mere 6 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i Kom-muneproposisjonen 2023, med anslagsvis 4 mrd. kro-ner til kommunene og 2 mrd. kroner til fylkeskommu-nene.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utvide ordningen med særlig ressurskrevende tjenester til å også omfatte al-dersgruppen 67 til 80 år.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen oppheve grensen på 3 200 innbyggere for kommuner som mottar tilleggs-kompensasjon i ordningen med særlig ressurskrevende tjenester.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av ordningen med ressurskrevende tjenester og sikre at alle relevante kostnader kommunene har i ordningen,

regnes med som grunnlag for den kommunale egenandelen.

Forslag fra Rødt:

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 styrke kommunesektorens økonomi med minst 9 mrd. kroner.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2023 legge frem en plan for å utvide toppfinansieringsordningen for ressurskrevende pleie- og omsorgstjenester slik at de som er i ordningen ved fylte 67 år, inkluderes også etter fylte 67 år.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen øke tilleggskompensasjonen for ressurskrevende tjenester i forslaget til statsbudsjett for 2023 slik at deler av denne potten også kan tildeles kommuner med over 3 200 innbyggere.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen foreslå endringer i regelverket slik at det blir mulig for kommunene å ta inn høyere skattesats fra sekundær- og fritidsboliger enn fra primærboliger.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2023 sikre midler til ansettelse av fastleger i kommunale stiler på fastlønn i kommuner som mangler fastleger.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding I og II fremmes av en samlet komité, tilråding III av medlemmene i komiteen fra Høyre, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt og

Venstre, og tilråding IV av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget gir Kommunal- og distriktsdepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 1 332 mill. kroner for 2023. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

II

Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2023 med status og plan for hvordan det kan legges til rette for at alle husstander og virksomheter i Norge skal ha tilbud om minimum 100 Mbit/s nedlastingshastighet og 10 Mbit/s opplastingshastighet i 2025.

III

Stortinget ber regjeringen komme tilbake i statsbudsjettet for 2023 med status og plan for hvordan det kan legges til rette for at alle norske nødmeldingssentraler, rådhus og andre viktige offentlige administrasjonsbygg, skoler og transportknutepunkter skal ha tilbud om minst 1 Gbit/s nedlastingshastighet og minst 100 Mbit/s opplastingshastighet innen utgangen av 2025.

IV

Stortinget ber regjeringen legge til rette for etablering av frikommuneforsøk etter inspirasjon fra Danmark og komme til Stortinget med en sak om dette senest i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 7. juni 2022

Lene Vågslid

leder

Heidi Greni

ordfører

